

Voruta

Nr. 21 (663)

2008 m. lapkričio 8 d.

Lietuvos istorijos laikraštis

ISSN 1392-0677

Kaina 1 Lt

... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai,
bet pasitraukė į pilį, vardu Voruta...

Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Šiame numeryje

2

Astrida PETRAITYTĖ

Antrojo pasaulinio karo pabaiga Rytų Prūsijoje: faktai ir istorinė atmintis

3

Emilija Algaudė BUKONTIENĖ

Konferencija skirta Danieliui Kleinui Karaliaučiuje

9

Vytautas ČESNULIS

Klemensas Maliukevičius – Trakų dekanas, kunigas, kanauninkas ir visuomenininkas

Antanas Smetona: įteisinti dvikalbystę – nusikaltimas

Doc. dr. Antanas Smetona

Prieš dešimt metų mačiau, kaip po Šilutę laksto juodaodžiai vaikai ir gražiai kalba žemaitiškai“, - pasakoja Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas doc. Antanas SMETONA. Jo teigimu, nors globalizacija, emigracija, svetimtųjų atvykimas ir nebemokančių taisyklingai lietuviškai kalbėti tautiečių grįžimas į Lietuvą darys poveikį mūsų kalbai, tai – ne tragedija: lietuvių tauta ir kalba išliks. Vis dėlto, kalbininko požiūriu, pavojų kelia skatinantys įvesti Lietuvoje dvikalbystę ir mokytį anglų kalbos nuo vaikų darželio.

Užsienio reikalų ministras Petras Vaitiekūnas propaguoja dvikalbystę. „Mes esame lingvistiškai ir kultūriškai izoliuoti, - tvirtina jis. - Būtų labai gerai, kad mes pasiektume... dvikalbystės lygį. Kad ne tik lietuvišką produkciją gamintume, ne sau dirbtume. Mažai valstybei tai per brangu, ir yra tiesiog gyvybinis būtinumas... atsiverti pasauliui...“. Kaip vertinate šį jo požiūrį?

Tai nenauja mintis. 2002 metais tą patį sakė Andrius Kubilius. Jis nedrįso aktyviai agituoti už dvikalbystę, bet priminė švedų patirtį – o švedai norėtų daryti tą patį.

Minėta mintis nenauja ir todėl, kad Lietuva jau apie 500 metų gyvena dvikalbystės sąlygomis. Kad ko nors pasiektų, žmogus būtinai turėjo mokėti iš pradžių lenkų, po to – rusų kalbą. Dabar reikia mokėti anglų kalbą. Ką tik pergyvenome virsmo iš vienos į kitą dvikalbystę laikus: buvo lietuvių-rusų, dabar turėtų būti lietuvių-anglų dvikalbystė.

Ir tai, ką sako dabartinis ministras, ir tai, ką dešimtmečio pradžioje pasakė A. Kubilius, susiję su verslo interesais. Tačiau kelti dvikalbystės įteisinimo klausimą, mano manymu, yra nusikaltimas. Negalima to daryti. Juk ribą peržengti labai lengva: iš pradžių manysime, kad svetima kalba atsiras lygiomis teisėmis, po to nutarsime, kad su viena kalba mums patogiau (ir iš tiesų – patogiau). Tad spėkime – kuri iš dviejų kalbų liks?

O Konstitucijoje juk įrašyta, kad lietuvių kalba yra valstybinė.

Abiejų Tautų Respublikos laikais Lietuvos elitas buvo sulenkėjęs. Dabar dvikalbystė žmones panašiai stumtų į anglų kalbos erdves?

Žinoma. Buitėje liktų lietuvių kalba, tapusi „muzikų kalba“. O kur nors valstybės tarnyboje nemokantys svetimų kalbų atsidurtų kvailio vietoje. Kažin, ar to iš tikro visada reikia.

Kurios politinės – ir ne tik politinės – jėgos Lietuvoje labiausiai skatina tą dvikalbystės įvedimą?

Pirmiausia – tos, kurios, kaip neišsistėgusi Žemaičių partija, arba kaip lenkų ir rusų partijos, tai išrašė savo programose. Manau, dvikalbystei neprieštarautų ir tos jėgos, kurios yra už plačiai suvokiamą laisvąją rinką.

Tačiau nereiktų visko priskirti politinėms jėgoms. Manychiau, daugiau pasireiškia atskiri individai. Vieni labiau susivokia, prie ko tai galėtų privesti, kiti – mažiau. Ir atitinkamai elgiasi.

Ar nesvarbu, kuri tai dvikalbystė – lietuvių-lenkų, ar lietuvių-anglų? Abi būtų vienodai nusikalstamos?

Žinoma. Nematau jokio skirtumo. Praeis dar 10 metų ir galbūt prireiks kinų kalbos? Taip paskui visus ir lakstysime?

Bėda ne ta, kad keliamas šitas klausimas: svarbus yra jo lygis. Nekyla abejonių, kad nuo tam tikro amžiaus privalu mokytis užsienio kalbų. Bet kalbų mokymasis nereiškia, kad reikia imti ignoruoti

Nukelta į 7 p.

Rinkimai į LR Seimą 2008

Rinkėjų nuoroda partijoms – vienytis

Gediminas Paviržis

Daug kas analizavo ir dar nagrinės pastaruosius Seimo rezultatus, gilinosis į įvairius skaičius, teiks savas nuomones ir ateities prognozes, palyginimus, partijų pakilimų ir nuopolių priežastis.

Noriu pareikšti ir aš savo, gal ir subjektyvias, mintis. Mane daugiau domina proporcinuose rinkimuose partijų pasirodymai, nes vienmandatininkai ne visada atitinka partijų pasirodymų skalę. Antai, A.Valinsko naujai susikūrusi partija tapo antrąja, partija Tvarka ir teisingumas laimėjo trečiąją vietą, bet vienmandatinėse apygardose pasipildė vos keliais mандатаis, ir priešingai – partija Lietuvos lenkų rinkimų akcija (LLRA) net pirmame rinkimų ture užsitikrinusi mандatą Seime, beje, kaip Naujosios sąjungos ir Valstiečių

liaudininkų partijos, neperžengė rinkimuose nustatyto būtino partijoms slenksčio.

Vertinant 2004 m. Seimo, 2007 m. savivaldybių ir dabartinių rinkimų į Seimą skaičių analizę daugiamandatėje apygardoje, pastebime, kad Lietuvos rinkėjai aiškiai parodo būtinybę esamų partijų jungimuisi (mažėjimui). Juk jokia paslaptis, kad vargu ar Naujoji sąjunga būtų gavusi tiek vietų bebaigiančiame darbe Seime, jei neitų išvien 2004 m. su LSDP, ar būtų šiandien konservatoriai aukštoje pozicijoje, jei nebūtų susijungę su krikdemais ir tautininkais? Griežtas išpėjimas rinkimų naktį buvo parodytas ambicingiems liberalių partijų vadovams, kuriems, regis, jungimosi kelias jau tik artimos ateities reikalas. Panaši situacija ir per didelis pasitikėjimas nuvarė į valdžios užribius Naująją sąjungą ir Valstiečių liaudininkus.

Daug kas stebisi be jokios ideologijos A. Valinsko partijos skrydžiu. Aš taip nemanau. A. Valinskui sukurti partiją ir

Nukelta į 10 p.

Sveikinimas Gražutės Šlapelytės-Sirutienės 99-ojo gimtadienio proga

Nuoširdžiai sveikiname Jus ypatingojo gimtadienio proga, linkime sėkmės, sveikatos ir Dievo globos.

Dėkojame Jums už tai, kad Tėvų namai tapo muziejumi, žinomumu ne tik Tėvynėje Lietuvoje. Jūsų lėšomis išleistos 3 knygos, 4-oji leidykloje, 4 kompaktiniai diskai. Visa tai - didelis turtas Vilniaus ir Lietuvos kultūrai.

Marijos ir Jurgio Šlapelių namo-muziejaus tarnautojai:
Alma Gudonytė, Danguolė Žemaitytė, Julija Jonaitienė, Audronė Maciulevičiūtė, Birutė Gvaldienė, Stanislovas Ladukas

Mažoji Lietuva

Antrojo pasaulinio karo pabaiga Rytų Prūsijoje: faktai ir istorinė atmintis

Astrida PETRAITYTĖ, Vilnius

Iš Klaipėdos universiteto mokslinės konferencijos

Važiuodama Klaipėdon į konferenciją „Antrojo pasaulinio karo pabaiga Rytų Prūsijoje: faktai ir istorinė atmintis“, jau dėliojausi būsimų išpūdžių atramos taškus: nepriklausomybės metais kuklias institutų, filialų „drapanas“ nusimetusias ir spalvingomis universitetų „togramis“ apsitaisiusios periferijos aukštosios mokyklos šias ambicijas gali pateisinti būtent regiono specifikai skirtais aukšto mokslo lygio tyrimais. Kas, jei ne KU, imsis sudėtingos tematikos – Klaipėdos krašto, Mažosios Lietuvos, galiausiai visų Rytprūsių istorijos faktų, glūdinčių archyvuose, privačiuose dokumentuose (galbūt dar ir traumuotos paskutiniųjų liudininkų sąmonės „seifuose“), paieškos, sisteminimo, gretininimo, analizės... Natūralu, kad Klaipėdos istorikai siekia bendradarbiauti su kitų „suinteresuotų“ (turime galvoje tik suinteresuotumą istorine tiesa) šalių mokslininkais. Ir šį KU Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto (direktorė – dr. Silva Pocyte) organizuota konferencija buvo tarptautinė, joje gan gausiai atstovauta Kaliningrado I. Kanto universitetui; dalyvavo ir pora Vokietijos mokslininkų (Joachimas Tauberis, Nord-Ost Institut Liuneburge bei Eva Grigienė-Pluharova iš Leipzigo universiteto). Didžiausia pasirengimo rūpesčių našta, regis, gulė ant šio KU instituto vyresniosios mokslo darbuotojos doc. dr. Arūnės Arbušauskaitės pečių (organizaciniame komitete, be jos ir dr. S. Pocyte, dalyvavo Birutė Burauskaitė, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro atstovė, prof. Jurijus Kostiašovas iš I. Kanto universiteto bei doc. dr. Vygantas Vareikis, KU HMF istorijos katedros vedėjas).

Natūraliu būtu pasirodęs ir organizatorių kvietimas nepolitizuoti, nesiremti emocijomis, diskutuoti mokslinių argumentų kalba. Tačiau, regis, ir šios konferencijos rengimo intencijos nebuvo vien mokslinės. Dvi dienas (10. 17-18) skaitytus pranešimus, galima sakyti, „irėmino“ organizatorių išsakytos sąsajos (negatyvios) su Seimo oficialiai prieš porą metų atmintinų dienų sąrašą įtraukta Mažosios Lietuvos genocido diena, kuri pažymėta spalio 16, taigi konferencijos išvakarėse. A. Arbušauskaitė savo „sveikinimo“ žodyje apeliavo į tai, jog „vakar nieko nevyko“ (t. y. „tauta“ buvo abejinga), o S. Pocyte, reziumuodama konferencijos darbą, priminė būtent Klaipėdos istorikų oficialiai pareikštą poziciją dėl šio įstatymo nepagrįstumo.

Tad nedidelis ekskursas į šalį. Dėl Raudonosios armijos nusikaltimų prieš civilius Mažosios Lietuvos (turima galvoje pirmiausia Karaliaučiaus kraštas) gyventojus karo pabaigoje įvardijimo ir pasmerkimo, be pavienių veikėjų (P. Cidziko ir kt.), aktyviausiai kovojo Vilniuje veikianti visuomeninė organizacija – Mažosios Lietuvos reikalų taryba ir jos ilgametis vadovas Vytautas Šilas. Matyt, ne be MLRT „lobistinių“ pastangų, Seimas 2006 m. įtraukė į atmintinų dienų sąrašą Mažosios Lietuvos genocido paminėjimo dieną. Pašaliniam stebėtojui konfliktas tarp V. Šilo (permeskim asmeniškai jam „atsakomybę“, kurios jis, regis, nesikrato) ir Klaipėdos istorikų gali pasirodyti grynai „terminologinis“ – pastarųjų teigimu, pokario nusikaltimai Karaliaučiaus krašte neatitinka oficialiai priimto genocido apibrėžimo. Taigi būtų galima laukti jų pasiūlymo tikslinti arba atmintinosios dienos formuluotę, arba genocido apibrėžimą... Tačiau tiesiog kategoriškai atmetant genocido terminą, regis, siekiama nusikaltimus prieš civilius gyventojus (jų žudymą, prievartavimą ir pan.) Karaliaučiaus krašte „nurašyti“, suvedant juos į formulę „kare kaip kare“ (ir kitur taip būvė)...

Vis dėlto organizatorių garbei reikia pasakyti, jog konferencijos pranešimų tematika nebuvo įsprausta į ankštus rėmus, juose gvildinti įvairūs Karaliaučiaus (Ka-

Konferencijos organizatorės (iš dešinės) dr. A. Arbušauskaitė ir dr. S. Pocyte bei Kuršių nerijos kelio tyrėja dr. N. Strakauskaitė

Dr. Silva Pocyte supažindino svečius su universitetu

liningrado) ar Klaipėdos krašto situacijos aspektai karo pabaigoje ir pokariu. Savo poziciją išdėstė ir V. Šilas (o jis savo pranešime, žinoma, priminė Raudonosios armijos propagandisto Iljos Erenburgo raginimus žudyti kiekvieną vokiečių – jie esą ne žmonės). Tik, nusižengiant iki tol organizatorių labai sergėtam reglamentui, po MLRT pirmininko pranešimo, užuot apsiribojus klausimais, suteiktas žodis svečiui iš Vokietijos J. Tauberiui, pasistengusiam daryti paneigti genocido sąvokos taikymo šioms nusikaltimams teisėtumą: Raudonosios armijos kareivių veiksmai nebuvo nukreipti prieš kurią nors vieną tautybę (bet juk ir kalbama ne apie nusikaltimus prieš „mažlietuvius“, o prieš visus konkrečios teritorijos gyventojus), taip elgtasi ir kituose kraštuose (bet juk nusikaltimai vienoje vietovėje nepateisina jų kitoje!) ir pan.

Tragišką pokario situaciją jau sovietiniame Kaliningrade paliudijo I. Kanto universiteto istorikai, iš tiesų perskaitę mokslinius (ne ideologinius) pranešimus. Tiesa, vienas pranešimas buvo skirtas pokario Klaipėdai, ir būtent jo autoriaus Genadijaus Kretinino objektyvumu buvo galima suabejoti – tokiu senu, dar nepamirštu sovietiniu kvapeliu padvelkė teiginiai, esą, Klaipėdoje po karo trūkę specialistų, ir visa šalis atėjusi į pagalbą (net šių eilučių autorė neišlaikė ironiškai nereplikavusi: jei kas nors nuo manęs bėga, o aš išikiuriu pabėgusiųjų vietą – ar tai vadinasi „pagalba“?)

Bet, pavyzdžiui, nebuvo pagrindo dėl objektyvumo stokos priekaištauti nei Svetlanai Galcovai, aptarusiai vadinamosios Valenrodo bibliotekos likimą pokario metais, nei jauniems mokslininkams Marijai bei Dmitrijui Mankevičiams, jų pranešimai („Karas ir vaikai: Rytų Prūsija 1944-1945“ bei „Rytų Prūsijos civilių

gyventojų sveikatos būklė (1945 balandis-1946 balandis) pagal Kaliningrado archyvų medžiagą“) buvo grįsti skaudžia statistika. Kaip šių eilučių autorė ir tikėjosi (mat turėjo galimybės išgirsti šio Kaliningrado moklininko pranešimą „Prūsų dvasios išvairymas“ prieš porą metų Th. Manno festivalio metu Nidoje), svarų, informatyvų, net detektyviškai intriguojantį pranešimą „Stalinas ir Kaliningrado sritis: istorinės rekonstrukcijos mėginimas“ perskaitė Jurijus Kostiašovas, priminęs, jog Kaliningradas – Stalino „kūdikis“, tačiau nemylimas. Pranešėjas savo „herojumi“ pasirinko P. Ivanovą, išsilavinusį, kariškio

patirties blokados Leningrade igijusį 2-ąjį Kaliningrado srities sekretorių (1-ojo visai nebuvo), paskirtą į šias pareigas 1947-ųjų kovą; pasibaigus suirutai, Ivanovas parašęs Stalinui laišką, prašydamas atsiųsti specialią komisiją, buvęs kartu su dar dviem kaliningradiečiais iškviestas į posėdį Maskvoje (šis tradiciškai vykęs kone naktį); komisija, kuriai vadovauti paskirtas Kosyginas, buvusi sudaryta, ji atvyko į Kaliningradą ir iš tiesų šio tūkio tvarka įvesta, bet... Kaip teigė Kostiašovas, 2-ojo sekretoriaus likimas buvęs nulemtas – Stalinas nemėgęs besiskundžiančių; dar Kosyginos komisijai besidarbuojant Kaliningrade, jos sudarymą iniciavęs Ivanovas nusišovęs...

Gal ir be tokios „detektyvinės“ intrigos, bet gana informatyvūs buvo ir lietuvių istorikų pranešimai. Neįmanoma visos jų įvairovės net referuoti, tik norėčiau pasidalinti subjektyviu išpūdžiu: lietuvių-svečių (Arūno Bubnio, Lino Salduko, Armino Štuopio – mokslininkų iš Vilniaus ar Kauno) pranešimai iš tiesų atitiko organizatorių deklaruotą siekį – kalbėti mokslinių argumentų kalba, nepasiduoti emocijomis. Ne, neprasilenkė su faktais ir klaipėdiškiai mokslininkai, tik šiame „fronte“, greta tiesiog pagarbūs santykio su „tyrimo medžiaga“, t. y. tragiškais žmonių likimais (pavyzdžiui, Nijolės Strakauskaitės pranešime „Kuršių nerija – pasitraukimo kelias: atminties tiltas“), kartais prasikišdavo apriorinės intencijos kažką „irodyti“. Tokiu šių eilučių autorė laikytų „reziumuojantį“ A. Arbušauskaitės pranešimą „Kaliningrado vokiečių istorijos pabaiga (?): Lietuva, 1951 metai“ – pranešėja, pateikusi neginčytinus duomenis apie į Lietuvą atklydusių „Kaliningrado vokiečių“ organizuotą išvežimą Vokietijon, berods stengėsi įteigti: štai kaip viskas vyko civilizuotai, jokio žudymo, jokio genocido... Bet gal šių eilučių autorė priekabia nuteikė ankstesnę Arbušauskaitės (kaip vienos iš konferencijos posėdžių moderatorės) kone bravūrišku tonu išsakyta replika apie Karaliaučiaus krašto moterų prievartavimus pokaryje, esą, visur kareiviai taip elgiasi... Tiesą sakant, žinant liudijimus apie žagintas mažametes ir senutes, apie prieš šią „procedūrą“ prie durų prikaltas moteris, pastaba nuskambėjo ne tik keistokai, bet ir kraupokai...

Vis dėlto reziumuojant telieka grįžti prie išeities taško: kas, jei ne Klaipėdos universitetas, imsis nagrinėti skaudžias Mažosios Lietuvos, Rytprūsių temas? Ir svarbiausia, regis, ne „priėti prie vieningos nuomonės“, bet – būti atviriems oponuojančiai nuomonei. Nors pagarbos tragiškiems žmonių likimams – tegu ir tapusiems „statistika“ – privalu reikalauti ir iš oponentų.

Autorės nuotr.

Senieji Klaipėdos universiteto rūmai

Mažoji Lietuva**Konferencija skirta Danieliui Kleinui Karaliaučiuje****Emilija Algaudė BUKONTIENĖ,****Kraupiškio (Uljanovo) vidurinės m-klos mokytoja***Konferencijos prezidentas*

Spalio 16-17 dienomis Rusijos valstybiniame Imanuelio Kanto universitete Kaliningrade vyko Tarptautinė mokslo konferencija tema „Lingvistinės minties raida XVI-XXI amžiuje“. Ji skirta Danieliaus Kleino „Gramatikos“ („Gramaticae Litvanicae“) 355-erių metų sukakčiai paminėti. Renginį organizavo Lietuvių kalbos institutas ir Kaliningrado I. Kanto universitetas.

Konferencijoje dalyvavo Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai, Lietuvių kalbos ir Literatūros bei tautosakos institutų darbuotojai, Karaliaučiaus krašte dirbantys lietuvių kalbos bei etnokultūros mokytojai, I. Kanto universiteto dėstytojai ir studentai besimokantys lietuvių kalbos, garbės svečiai: Lietuvos Respublikos generalinis konsulas Kaliningrade Viktoras Baublys, kultūros atašė Arvydas Juozaitis, I. Kanto universiteto rektorius Andriej Klemešev ir prorektorius mokslo reikalams Genadij Fiodorov.

D. Kleinas - iškili asmenybė, pirmųjų spausdintų lietuvių kalbos gramatikų, žodyno, naujo lietuviško giesmyno ir lietuviškos maldaknygės autorius. Jis gimė liuteronų kunigo šeimoje Tilžėje, kur baigė mokyklą, studijavo Karaliaučiaus universitete. Per ilgus studijų metus igijo ne tik teologinį, bet ir filosofinį išsilavinimą, mokėjo aštuonias kalbas. XVIII a. lietuvių kalbos ir giesmynų tyrinėtojas G. Ostermejeris rašė, kad D. Kleinas buvo toks mokytas, jog sunku rasti jam lygių amžininkų.

Didžiausią šlovę D. Kleinui pelnė jo gramatikos. 1653 m. Karaliaučiuje išleista „Gramaticae litvanicae“ parašyta lotyniškai. Tai buvo pirmoji spausdinta lietuvių kalbos gramatika, kurioje aprašytos fonetikos, morfologijos ir sintaksės ypatybės, suklasifikuotos gramatinės kategorijos. D. Kleinas parašė ir vokišką savo gramatikos santrauką, sudarė vokiečių-lietuvių kalbos žodyną, kuris nebuvo išleistas. Žinomas jo giesmynas „Naujos giesmės“, kuriame stengėsi įtvirtinti silabinę toninę eilėdarą. Prieš pat mirtį pasirodė jo parengta originali maldaknygė, be taisymų išspausdinta 65 kartus bei buvo plačiai naudojama Mažajoje Lietuvoje. Tai tokia turtinga ir įvairi D. Kleino kalbinė veikla.

I. Kanto universiteto rektorius Andriej Klemešev akcentavo, kad kultūros, istorijos pažinimas, domėjimasis kultūriniu palikimu - labai svarbūs klausimai. Rektorius kalbėjo apie jo vadovaujamo universiteto bendradarbiavimą su Lietuvos universitetais, pasidžiaugė, kad šiais mokslo metais lietuvių kalbos mokosi 69 studentai.

Doc. dr. Jolanta Zaborskaitė, lietuvių kalbos instituto direktorė, sakė, kad tai jau ketvirtoji konferencija, kurią organizavo kartu su I. Kanto universitetu, kad gera linkme vystosi akademiniai ir moksliniai šių aukštųjų mokyklų ryšiai.

Lietuvių kalbos mokytojų asociacijos Karaliaučiaus krašte pirmininkas Aleksas Bartnikas apibūdino organizacijos veiklą ir pasidžiaugė, kad jau buvo organizuotos trys tokios konferencijos. Kaliningrado

srityje gyvena beveik vienas milijonas gyventojų, iš jų apie 20 tūkstančių lietuvių. Domėjimasis lietuvių kalba šioje srityje išaugo prieš dvidešimt metų, kai kūrėsi pirmieji lietuvių kalbos būreliai ir fakultatyvai. Dabar lietuvių kalba bei etnokultūra dėstoma 24-ose sritys mokyklose, mokosi beveik tūkstantis moksleivių, yra lietuviška darželio grupė, dirba 28 mokytojai. Paramą šiame darbe teikia Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerija, Mažosios Lietuvos lietuvių draugija Čikagoje, Mažosios Lietuvos fondas, Lietuvos Respublikos konsulatai Kaliningrade (Karaliaučiuje) ir Sovetske (Tilžėje), sritys institucijos.

Konferencijos dalyvius sveikino ir sėkmingo darbo linkėjo generalinis konsulas Kaliningrade **Viktoras Baublys** ir kultūros atašė **Arvydas Juozaitis**.

Violeta Lopatienė, dėstanti lietuvių kalbą I. Kanto universitete, pasidžiaugė, kad konferencijoje dalyvauja gausus būrys studentų, kad susidomėjimas lietuvių kalba universitete sparčiai auga. Ponia Violeta išreiškė tokią mintį: būtų gerai, kad I. Kanto universiteto studentai studijuotų Lietuvoje. Dabar lietuvių kalbos pamokas Kaliningrado mokyklose jau padeda vesti jos studentai.

Kanto universiteto Filologijos ir žurnalistikos katedros vedėja Larisa Kolobkova apžvelgė lituanistikos kelių jų universitete. Pirmoji tokia konferencija suorganizuota 2005 m. gegužės mėnesį, kai I. Kanto universitete buvo atidarytas lietuvių kalbos kabinetas. Vėliau organizuotose konferencijose buvo paminėtos lietuvių kalbos seminario vedėjo, I. Kanto universiteto profesoriaus, įžymaus XIX a. antrosios pusės kalbininko Fridricho Kuršaičio 200-osios gimimo metinės. Taip pat pažymėti kalbininkai: Augustas Šleicheris ir Kristijonas Gotlybas Milkus, žodyno ir gramatikos autorius. I. Kanto universiteto studentai dalyvavo konferencijose Vilniuje ir Sovetske (Tilžėje), pabuvojo lietuvių kalbos vasaros kursuose bei stažuotėse Lietuvoje. Bendradarbiavimo partneriai – Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie LRV, Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos Respublikos konsulas Kaliningrade.

Dr. Liucija Citavičiūtė iš Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto supažindino su 1659 m. rastu D. Kleino laišku kurfiurstui dėl lietuviško giesmyno. Keturių lapų laiške numatyti artimiausi prioritetai: paruošti lietuvių kalbos gramatiką, žodyną ir išleisti Bibliją.

I. Kanto universiteto doc. fil. m. k. **Irinios Fiodorovos** pranešimo tema - Maskvos Rusijos raštijos veikėjų požiūris į gramatiką pagal XVI a. kalbinių veikalų duomenis.

Prof. habil. dr. **Aldona Paulauskienė**, dirbanti Kauno technologijos universitete - humanitarinių mokslų fakultete, palygino D. Kleino ir Kristupo Sapūno gramatikas. K. Sapūnas buvo raštijos darbuotojas,

padėjęs D. Kleinui leisti gramatiką, parašęs „Lietuvių kalbos gramatikos metmenis“.

Lietuvių kalbos instituto **dr. Birutė Triškaitė** kalbėjo apie D. Kleino gramatikų įtaką rankraštinio žodyno „Clavis Germanio-Lithvana“ sudarytojui.

Dokt. Mindaugas Šinkūnas (Lietuvių kalbos institutas) konferencijos dalyvius supažindino su D. Kleino ortografija - teorija ir praktika.

Vilniaus universiteto **dr. Vilmos Zubaitienės** pranešimo tema – vardažodžiai XVII-XVIII a. Mažosios Lietuvos gramatikose.

Prof. dr. Grasilda Blažienė kalbėjo apie Kaliningrado sritys baltiškuosius oikonomus ir kvietė jaunąją kartą domėtis šia mokslo sritimi.

Lietuvių kalbos instituto prof. dr. Danguolė Mikulėnienė apžvelgė lietuvių kalbos tarmes nuo D. Kleino iki A. Šleicherio, jų įvairovę, supažindino su tarmių žemėlapiu.

Dokt. Lina Plaušinaitytė iš Vilniaus universiteto kalbėjo apie gramatinės informacijos pateikimą Jokūbo Brodovskio žodyne. Jis – žymiausias XVIII a. Mažosios Lietuvos žodynininkas, parengęs 2-jų tomų „Vokiečių-lietuvių ir lietuvių-vokiečių žodyną“, pradėjęs naują lietuvių leksikografijos etapą. Žodynas turi enciklopedinių bruožų, jame gausu sinonimikos, patarlių, priežodžių, mįslių.

Klaipėdos universiteto **dr. Žavinta Sidabraitė** skaitė pranešimą apie Kristijono Gotlybo Milkus giesmių redagavimo pobūdį. K. G. Milkus – Mažosios Lietuvos kalbininkas, vienas iš pasaulietinės lietuvių

*Konferencijos dalyvius sveikino ir sėkmingo darbo linkėjo generalinis konsulas Kaliningrade **Viktoras Baublys** ir kultūros atašė **Arvydas Juozaitis**.*

poezijos pradininkų, giesmių kūrėjas ir vertėjas, nusipelnęs savo kalbiniais darbais: parengė „Lietuvių-vokiečių ir vokiečių lietuvių kalbų žodyną“, kuris buvo populiariausias ne tik Mažajoje Lietuvoje, bet ir Didžiojoje Lietuvoje, gramatiką, giesmyną.

Antrąją konferencijos dieną darbas vyko sekcijose. Vienoje jų pranešimus skaitė doc. habil. **dr. Tomas Hoskovec iš Brno**, **prof. fil. m. dr. Genadij Berestnev iš Rusijos valstybinio I. Kanto universiteto**, **doc. fil. m. k. Tatjana Škopenko** iš to paties universiteto. Lietuvių kalbos instituto **dr. Nijolė Čepienė** kalbėjo apie Karaliaučiaus istorinius rankraščius Vilniuje.

Kitoje sekcijoje vyko profesinio meistriškumo pamokos Kaliningrado sritys (Karaliaučiaus krašto) lietuvių kalbos ir etnokultūros mokytojams bei I. Kanto universiteto studentams, besimokantiems lietuvių kalbos.

Doc. dr. J. Zaborskaitė kalbėjo apie lietuvių kalbos išteklius internete ir jų naudojimo kalbos studijoms galimybes, kalbinius žaidimus, supažindino su žodymais, parodė, kaip mokyti lietuvių kalbos padedant internetui.

Vilniaus pedagoginio universiteto doc. dr. Zitos Jackūnaitės pranešimo tema – samprotavimo mokymo metodika. Ji kalbėjo apie samprotavimo kūrimą, argumentavimo mokymą ir argumentų tipus.

Doc. dr. Gražina Aleknaitė iš Vilniaus pedagoginio universiteto supažindino su balsių kaita D. Kleino gramatikoje ir dabartinės lietuvių kalbos aprašuose.

Prof. dr. Lidija Leikuma iš Rygos universiteto kalbėjo apie pirmosios latgaliečių kalbos gramatikos rengimą perspaudai. Ši A. Skrindos gramatika buvo išleista 1908 m. Sankt Peterburge, dabar ją norima išleisti iš naujo.

Doc. fil. m. k. Aleksejaus Andropovo iš Sankt Peterburgo valstybinio universiteto ir asp. Jekaterinos Sizovos iš Tomsko valstybinio universiteto mokslinės bibliotekos pranešimo tema – Kazimiero Būgos bibliotekos likimas Tomsko valstybiniame universitete. K. Būga mokėsi ir dirbo Sankt Peterburgo universitete. Tai vienas iš žymiausių baltų kalbos tyrinėtojų, daug nuveikęs lietuvių leksikologijos ir leksikografijos srityse, baltų onomastikos pradininkas, daug dėmesio skyres prūsų kalbos tyrinėjimui. Asp. J. Sizova papasakojo apie Tomsko valstybinio universiteto bibliotekoje - vienoje iš didžiausių Sibiro bibliotekų - išlikusių K. Būgos knygų likimą. Joje jos kaupiamos nuo XV a.

Dr. Arvydas Juozaitis kalbėjo apie Lietuvos kultūrą 2009 m. išvakarėse, prisiminė ankstesnes konferencijas, įvykusias I. Kanto universitete, kalbėjo apie Vilnių, kaip ateinančių metų Europos kultūros sostinę, apie pasaulines parodas, kuriose dalyvauja Lietuva.

Greitai prabėgo dvi konferencijos dienos, įvyko penki posėdžiai, kurių metu buvo išklausyta 18 pranešimų. Lankėmės

Lietuvos Respublikos generaliniame konsulate, kur susitikome su konsulu Viktoru Baubliu ir kultūros atašė Arvydu Juozaičiu, klausėmės pasakojimo apie Karaliaučį ir jo istoriją, žiūrėjome fotonuotraukas apie miestą, pasivaikštinėjome po rudėnįjantį „Jaunystės“ parką, bendravome.

Per uždarymą Lietuvių kalbos instituto direktorė Jolanta Zaborskaitė padėkojo visiems, kurie organizavo šią konferenciją, pasidžiaugė, kad su I. Kanto universiteto rektoriumi aptarė tolimesnį bendradarbiavimą. Kitas susitikimas-konferencija, skirta Lietuvos tūkstantmečiui.

Natalija Lichina, I. Kanto universiteto fakulteto dekanė, sakė, kad ateityje reikia sistemingo bendradarbiavimo, pastoviai veikiančio lietuvių kalbos seminario, nes tai skatina studentus domėtis lietuvių kalba ir kultūra. Ji padėkojo p. Arvydui Juozaičiui, kuris daug padarė, kad šiame universitete būtų atidarytas lietuvių kalbos kabinetas, kad vyktų tokios konferencijos.

Taip pat dalyvavo Mažosios Lietuvos fondo atstovė Rūta Mačiūnienė, kurios šaknys Mažajoje Lietuvoje, ir apmokėjo mokytojams kelionės išlaidas.

Dėkojame už galimybę dalyvauti tokioje mokslo konferencijoje, kurios metu daug sužinojome apie lingvistinės minties raidą ir įžymius Lietuvos kalbininkus.

Jono Glinskio nuotr.

„Žiūrėk, lietuvi, čia tavo žemė!“

Antano Mockaus 90-metis Papilėje

Valerija MOCKIENĖ, Vilnius – Papilė – Vilnius

A. Mockaus artimieji prie Daukanto kapo

Papilės Lakštingalų slėnio estradoje vyko prasminga, nuotaikinga ir skambi šventė labai romantiškame Ventos vingio fone. Minėjimą organizavo ir vedė Valerija Mockienė.

Kodėl Papilėje? Pagrindiniai motyvai yra tokie: Papilėje Mockų šeimos šaknys, nemažai A. Mockaus veiklos pėdsakų, viena Papilės gatvė pavadinta A. Mockaus vardu. Papilė – ypatingos traukos centras. Joje Simono Daukanto žemė: vienas gražiausių paminklų Lietuvoje ant aukšto postamento – S. Daukanto figūra, kuri vienoj rankoj laiko knygą, o kita pirštu rodo žemyn, primindama pagrindinį postulatą: „Žiūrėk, lietuvi, čia tavo žemė!“ Piliakalnyje S. Daukanto poilsio vieta. Ir Antaną Mockų S. Daukantas kvietė eiti Tėvynės meilės keliu.

I šventę atvyko nemažas būrys vilniečių: mokslininkai, Antano bendradarbiai – doc. Regina Norkevičienė, doc. Br. Dobrovolskis, šeimos nariai, giminės, bičiuliai. Programos dalyviai – Evaldas ir Daiva Vyčiniai, šeimos talentai – sesuo fleitininkė Viktorija ir birbynininkas Algirdas Jedemskiai (iš Kėdainių), skaitovė Simona Tolutyte (lituanistė, aktorė iš Klaipėdos). Iš Šiaulių atvažiavo A. Mockaus mokslo draugė filologė Vincenta Mamonienė, puikiai žemaitiškai pateikusi

S. Kymantaitės-Čiurlionienės humoreską „Kelionė į Šiaulius“. Iš Zapyškio atvyko vaikų folkloro ansamblis „Altonė“ su vadove Jūrate Mackonienė.

Docentė R. Norkevičienė priminė svarbesnius A. Mockaus biografijos faktus. Ypatingai akcentavo jo žemaitiškai atkaklų siekimą sugrąžinti brolių A. Ir J. Juškų dainų tomus į Lietuvos folkloristikos lobyną. 1880 m. Kazanėje išleistas tritomis jau buvo bibliografinė retenybė, o Mockus, rašydamas disertaciją „Broliai Juškos: lietuvių liaudies dainų rinkėjai ir leidėjai“ suprato, kokį žygdarbį Juškos įvykdė spaudos draudimo metais surinkę, suklasifikavę ir išspausdinę lietuvišku alfabetu – išgelbėdami tūkstančius dainų nuo užmaršties – tokį vertingą dvasinį turta.

Mockus 1954 m. parengė spaudai ir išleido Juškų dainų tritomį (už tai pats nukentėjo – buvo pašalintas iš Tautosakos sektoriaus vadovo pareigų). Palikęs tautosakos barus, pasitraukęs iš Literatūros instituto, visa galva paniro į mokyklų problematiką – dvidešimt metų dirbo Pedagogikos (Mokyklų mokslinio tyrimo) instituto direktoriaus pavaduotoju mokslui.

*Mockaus disertacija jau po mirties žmonos rūpesčiu buvo paskelbta tik 2003

m. (*išsamiau žr. B. Dobrovolskio straipsnyje tame pačiame „Vorutos“ nr.)

Tačiau broliai Juškos visą gyvenimą buvo Antano rūpestis. Vykdydamas Juškų valią – būti palaidotiems tėvynėje – 40 metų visoms valdžioms įrodinėjo, kad nedelsiant reikėtų iš Kazanės pagrabenti Juškų palaikus. Tik 1990 m. lapkričio 2 d. karstai pagrabenti i Vilnių ir iškilmingai perlaidoti Veliuonos šventoriuje (plačiau V. Urbonavičius „Nuo Kazanės iki Veliuonos“, kn. Antanas Mockus, Vilnius, 1998, p. 155).

Docentė priminė ir unikalių pedagoginių leidinių „Jauna šeima. Mažylis“, jo sudarymo, spausdinimo bei platinimo peripetijas.

Minėjime svarbus akcentas teko liaudies dainoms. Juškų užrašytas dainas, pritardami kanklėmis, dainavo Evaldas ir Daiva Vyčiniai, unikalūs atlikėjai. Jų ansamblis ne tik džiugina mūsų klausytojus, bet ir Juškų dainomis garsina Lietuvą užsienyje. (Gaila, papilėniškių „daukantukų“, S. Daukanto vidurinės mokyklos mokinių, ši šventė nepriviliojo.)

Visus pralinksmino Zapyškio vaikučių skambūs balsai, šelmiškai nuteikiantys liaudiški pasierzinimai. Jų vadovė (trijų dalyvių mama) Jūratė Mackonienė

Pristatyta A. Mockaus asociacija „Vaikučių ugdymo centras“. Kalbėjo A. Mockaus sūnus Dainius, jo dėšinėje – anūkas Julius, anūkė Kristina su vyru Vidmantu, kairėje V. Mockienė

Žodis, pasakytas minint Antano Mockaus 90 – metį

Doc. Bronius DOBROVOLSKIS, Vilnius

Šių metų vasarą minėjome Mokyklų mokslinio tyrimo instituto įkūrimo 50-metį. Instituto, kurio iškiliausių ugdytojų ir puoselėtojų gretose labai ryškiai švyti filologijos daktaro, Lietuvai nusipelnusio kultūros veikėjo, Papilės krašto sūnaus Antano Mockaus vardas. Institutui jis atidavė savo brandžiausius gyvenimo dešimtmečius. Kai kas Institutui pavydėjo, kad jis turėjo gerus direktorius. Bet gero direktoriaus nebūna be gero pavaduotojo. 1960-1980 metais Institutui vadovavusiems Adelei Darginavičienei (1960-1963), Vladui Rajeckui (1963-1975) ir Juozui Vaitkevičiui (1975-1980) pasisekė – visų jų pavaduotoju mokslui buvo Antanas Mockus.

Su Antanu Mockumi dirbome kartu arba netoli vienas kito daug metų, todėl jaučiuosi galįs pasakyti apie A. Mockaus veiklą institute, priminti jo nuveiktus darbus.

A. Mockus buvo talentingas mokslinio tiriamojo darbo organizatorius, plataus akiračio specialistas, dosnios ir jautrios širdies žmogus. Jis gerai pažino mokyklos poreikius, puikiai suvokė augančio

žmogaus ugdymo problemas, visada turėjo originalių ir perspektyvių švietimo tobulinimo idėjų. A. Mockus mokėjo dirbti ir su mokslinį darbą pradedančiais, ir tokio darbo patirties jau turinčiais darbuotojais. Į pavaduotojo petį visada galėjai atsiremti, būti suprastas ir įdėmiai išklausytas. Todėl instituto bendruomenėje ir už jos ribų jis turėjo didelį ir neginčijamą autoritetą.

1960 m. A. Mockui pradėjus eiti direktoriaus pavaduotojo pareigas, institute dirbo tik trys mokslų kandidatai, iš kurių tik vienas buvo pedagogikos specialistas. O ir visoje Lietuvoje iki kalbamojo laikotarpio šios mokslo šakos disertacijas tebuvo apgynę 4 pedagogai. Gyvybinis klausimas ką tik įsteigtam Mokyklų mokslinio tyrimo institutui buvo kuo sparčiau ugdytis pedagogikos mokslo darbuotojus. Mockus nebūtų Mockus. Paskirtas direktoriaus pavaduotoju, jis iš karto ryžtingai įsitvėrė į vieną pačių lemtingiausių tuo metu instituto veiklos grandžių – pedagogikos mokslinių kadru ugdymą, jų mokslinės kvalifikacijos kėlimo darbą. Palaikomas ir remiamas kitų instituto vadovų, A. Mockus ėmėsi

Dainavo Zapyškio folklorinis ansamblis „Altonė“. Vadovė Jūratė Mackonienė

darbo – iš vakarykščių mokytojų kuo greičiau išauginti mokslinius laipsnius turinčius specialistus. Ir ėmėsi šio darbo ne kaip nors, o mockiškai.

Jis visais įmanomais ir, kaip mums tada atrodė, neįmanomais būdais padėdavo pasirūpinti vietų aspirantūroje ne tik

Nukelta į 5 p.

„Žiūrėk, lietuvi, čia tavo žemė!“

Žodis, pasakytas minint Antano Mockaus 90 – metį

Doc. Bronius DOBROVOLSIS, Vilnius

Grojo Evaldas ir Daiva Vičynai

Grojo Algirdas ir Viktorija Jedemskiai

Atkelta iš 4 p.

Vilniuje, bet ir Tartu, Kijeve, Leningrade, Maskvoje ar dar kur kitur, surasdavo mokslinius vadovus ir konsultantus, sudarydavo darbuotojams sąlygas išvykti į ilgalaikes mokslines komandiruotes ir mokslines stažuotes už šalies ribų. Mockus siekdavo, kad mokslinio bendradarbio disertacinio darbo tema sietųsi su tiesioginio planinio tiriamojo darbo tema. Taigi Institutas buvo ir savotiškas kvalifikuotų mokslo darbuotojų ugdymo šiltnamis.

Netrukus ėmė rodytis visos Instituto vadovybės, kartu ir A. Mockaus kelerių metų pastangų vaisiai. 1964 m. buvo apginta pirmoji Institute parašyta disertacija. Jos autorius – tuometinis mokslinis sekretorius Leonas Jovaiša, vėliau tapęs habilituotu mokslų daktaru, Vilniaus universiteto profesoriumi. Po penkerių metų mokslinius laipsnius, dirbdami Institute, jau buvo įgiję 11 mokslinių bendradarbių. O praėjus penkiolikai metų nuo pirmosios disertacijos gynimo, Instituto darbuotojų buvo apginta virš 40 mokslų kandidato disertacijų ir 3 mokslų daktaro (dabar sakytume habilituoto daktaro) disertacijos (į šį skaičių neįeina tie, kurie atėjo dirbti į Institutą jau turėdami mokslo laipsnį). Turint galvoje tuos skaičius, sunku išverti

dar kartą nepriminus, kad 1960 m. Institute tebuvo tik trys mokslų kandidatai ir kad direktoriaus pavaduotojo A. Mockaus įnašas keliant mokslinių bendradarbių mokslinę kvalifikaciją buvo itin didelis. Tiesa, tiek mokslinius laipsnius turinčių darbuotojų vienu metu Institute nedirbo – kai kurie pereidavo į aukštąsias mokyklas. Išėjusieji paprastai gaudavo svarbias pagrindinių kursų dėstytojų pareigas, o ne vienas ir atsakingus katedrų vedėjų, dekanų ar prodekanų postus. Tai rodo, kad mokslo darbuotojai Institute buvo ugdomi ir brandinami tinkamai.

Apgalvotai, su derama nuovoka ir kartu labai operatyviai A. Mockus sprendavo tiriamosios temos pasirinkimo, eksperimentinės bazės, parašytų darbų ekspertavimo ir skelbimo, mokslinio tyrimo rezultatų diegimo į praktiką klausimus. A. Mockus daug prisidėjo, kad Mokyklų mokslinio tyrimo instituto (vėliau pavadinto Pedagogikos mokslinio tyrimo institutu) darbuotojai imtųsi nagrinėti aktualiausias ugdymo turinio ir metodikos, vaikų auklėjimo mokykloje ir šeimoje problemas, ištrauktų į vadovėlių ir kitokių mokymo priemonių rengimą, kuo nuodugniau ištirtų mokinių mokymosi spragas ir jų šalinimo būdus, teiktų moksliškai pagrįstas rekomendacijas

Lakštingalų slėnyje

dėl racionalaus mokyklų išdėstymo respublikoje ir kt. Neatsitiktinai Institutui buvo pavesta koordinuoti visus šalies aukštosiose mokyklose ir mokslinio tyrimo įstaigose atliekamus pedagogikos ir psichologijos tyrimus.

A. Mockus buvo ištis plačių užmojų mokslininkas ir žmogus. Iš kitų plačiau užsimojančių jis išsiskyrė tuo, kad jo užmojai būdavo įgyvendinami iki galo. Žinojome, kad jeigu ko imasi Mockus, tikrai bus padaryta, kad bus sukelti ant kojų visi, nuo kurių priklauso problemos sprendimas – įskaitant ir aukščiausio rango vadovus. Jis mokėjo išpaužti kebliausias situacijas, rasti išeitį iš, atrodytų, visiškos aklavietės. Skirtingai nuo daugelio tų, kurių užmojai neprašokdavo... pamojavimo. Šia proga prisiminkime A. Mockaus iniciatyvą į visų šalies mokyklų muzikinio ugdymo sistemą įdiegtus metalofonus. Arba praėjusio šimtmečio aštuntojo dešimtmečio viduryje jo sumanytą leidinių seriją šeimai („Jauna šeima. Mažylis“, „Mūsų vaikas – pradinukas“, „Mūsiškis jau paauglys“, „Mūsiškis bus abiturientas“). Rengdamas šią leidinių seriją, A. Mockus subūrė didžiulį autorių kolektyvą, sudarytą iš iškilių ir patyrusių pedagogų, psichologų, medikų, sociologų, meno žmonių ir kitų sričių specialistų. Kitam tokio pobūdžio leidinių serijos rengėjui darbo pabaiga būtų buvusi leidykloje išspausdinta knyga. Tik ne A. Mockui. Jis siekė, kad jaunavedžiams skirta knyga būtų įteikta registruojant santuoką, pradinuko problemas aptarianti knyga – tėvams atvedus vaiką į mokyklą, paauglystės problemas gvildenantis leidinys – kai vaikas pereina į penktą klasę. Paskutinę serijos knygą turėjo gauti pagrindinę mokyklą baigusių mokinių tėvai. Kad taip serijos knygos pasiektų adresatą, A. Mockus nuolat mynė leidyklos, Švietimo ir mokslo ministerijos, Ministrų Tarybos, kitų žinybų slenksčius, rašė argumentuotus raštus jų vadovams... Pirmosios knygos išėjo trys leidimai 25 000 (1987 m.) ir 35 000 (1989 ir 1990 m.) tiražu. Su Teisingumo ministerija susitarus, buvo pasiekta, kad knyga būtų platinama civilinės metrikacijos biuruose. Mirtis užklupo autorių ir sudarytoją, įteikusi leidyklai papildytą ir pataisytą pirmosios knygos variantą, antrosios knygos „Mūsų vaikas – pradinukas“ rankraštį, taip pat palikusį nemažai sukauptos medžiagos kitoms serijos dalims. Deja, išėjus A. Mockui, lygiavertio

ipusėto darbo tęsėjo nebeatsirado... O gaila. Pagaliau vien ko verta brolių Juškų palaikų perkėlimo iš Kazanės į Veliuoną perkėlimo epopėja, kuriai A. Mockus paskyrė keturis dešimtmečius! Šis jo žygdarbis yra įstabus įvykis mūsų XX amžiaus kultūrinio gyvenimo panoramoje. Nenustebtume, kad brolių Juškų grįžimas į Lietuvą sulauktų talentingo romanisto plunksnos. Medžiagos dramatiškiems siužeto vingiams, kai kada įgaunantiems net detektyvo spalvų, čia būtų per akis.

Institutas turėjo savitą veiklos stilių – kasdienio darbo, mokslinių tyrimų organizavimo, darbuotojų tarpusavio santykių, gebėjimo pasidžiaugti bendradarbio sėkme, susitelkti ypač atsakingiems darbams ir pan. A. Mockaus autorystė kuriant tą stilių, formuojant visaverčius darbuotojų santykius Institute daugiau negu akivaizdi. Jis žavėjo netikėtais minties posūkiais, nelauktais sugretinimais ir palyginimais, nuspalvintais geraširdiška, neretai šelmiška šypsena. Visi, kurie dirbome kartu su A. Mockumi, likome apšvitinti jo demokratiškumo, riteriškumo, tikros atsakomybės suvokimo, pagarbos žmogui šviesa. Dirbti šalia A. Mockaus buvo jauku, ramu, saugu.

Gaila, kad A. Mockaus ir kitų Instituto vadovų visų jo darbuotojų puoselėtas Pedagogikos mokslinio tyrimo institutas prieš keliolika metų neapdairių švietimo reformatorių buvo paverstas mokslinio statuso nebeturinčia įstaiga – Švietimo plėtotės centru. Manytume, kad šalies švietimo sistema turi turėti solidų mokslinį pedagoginės minties rutuliojimo centrą, gebantį atsakyti į sudėtingus žmogaus, pirmiausia jauno, ugdymo klausimus, deramai atsiliepti į XXI amžiaus iššūkius. Ką tik paminėtame centre dirba nemažai gabių ir perspektyvių specialistų, todėl atkurti Pedagogikos institutą nebūtų labai sunku – daug lengviau negu 1958 m. įsteigti jį „plyname lauke“.

Nors nuo Antano Mockaus mirties praėjo jau trylika metų, jo taurios asmenybės spinduliavimą tebejauiame ir šiandien. Ši viešnagė jo gimtinės krašte, pavaikščiojimas jo vaikystės ir jaunystės takais buvo dar viena proga prisiliesti prie jo gyvenimo – sudėtingo, nelengvo ir pamokančio. Labai ačiū šio renginio šeiminkams, mielajai Valerijai Mockienei, Dainiui ir Rasmai už sudarytą galimybę pabūti Papilėje, kartu prisiminti mums visiems brangų Antaną Mockų, su kuriuo daugelis esame kartu nuėję netrumpą gyvenimo ir bendros veiklos kelią.

Teismas nurodė gatves vadinti tik lietuviškai

Teismas įpareigojo Šalčininkų rajono savivaldybę per mėnesį pakeisti visas dvikalbes gatvių pavadinimų lenteles lietuviškomis. Į teismą kreipėsi Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje Jurgis Jurkevičius, nes rajono valdžia neįvykdė jo reikalavimo gatvių pavadinimus rašyti tik lietuviškai.

Ginčas dėl gatvių pavadinimų lenkų krašte tęsiasi jau metus ir atkreipė užsienio žiniasklaidos dėmesį.

Vyriausybės atstovui užkliuvo gatvių

pavadinimų lentelės ne tik Šalčininkų, bet ir Vilniaus rajone, kuriose greta lietuviškų užrašų, gatvės pavadintos rusiškai, lenkiškai ar net visiškai nesuprantama kalba: Kiemelių gatvė virtusi ul. Kiemieliu, o Liepų alėja – al. Lipowa.

Pakeisti lenteles Vilniaus rajone Vilniaus apygardos administracinis teismas (VAAT) vietos valdžią įpareigojo dar kovo mėnesį. Lygiai toks pats sprendimas priimtas ir dėl lentelių Šalčininkų rajone.

Teismo sprendime nurodyta, kad

Taip buvo rašomi gatvių pavadinimai

Taip buvo rašomi gatvių pavadinimai

Valstybinės kalbos įstatymo nuostatos, kad tautinių bendrijų organizacijų pavadinimai ir jų informaciniai užrašai gali būti greta lietuvių kalbos skelbiami ir kitomis kalbomis, gatvių pavadinimų lentelėms negali būti taikomos.

Anot Vyriausybės atstovo, VAAT sprendimas dėl Šalčininkų įsiteisėjo šių metų spalio 10 dieną. „Jeigu per mėnesį teismo sprendimas nebus įvykdytas, sieksime, kad savo darbą atliktų antstoliai, o savivaldybės administracijai bus skirtos baudos“, – teigė J. Jurkevičius.

Dvikalbes gatvių pavadinimų lenteles atkakliai gina politinė partija Lietuvos lenkų rinkimų akcija (LLRA). Jos lyderis Valdemaras Tomaševskis yra žadėjęs paskelbti pinigų rinkimo akciją ir apmokėti „neteisėtą pinigines baudas, skirtas demokratiškai išrinktiesiems Vilniaus ir Šalčininkų rajonų savivaldybių atstovams.“

Evaldas UTYRA, www.DELFI.lt
2008 spalio 17 d.

Muziejus laikraštyje (Nr. 45)

„KUCHARKA LITEWSKA“ – populiariausia kulinarinė knyga

Kaip ir visos kitos tautos, lietuviai nuo seno (žinoma, pagal to meto galimybes) rūpinosi savo mityba, rašė, o vėliau ir spausdino knygas apie valgių ir gėrimų ruošybą, patiekalų gaminimo taisykles ir technologijas. Manoma, jog kulinarinės knygos buvo skirtos vidurinėsios klasės atstovams, kurie neįstengtų maitintis kaip aristokratai, tačiau atmetus

įmantrius pagražinimus ir gaminant pagal duotus receptus, skonio atžvilgiu gautųsi neprasčiau patiekalai nei karalių rūmuose ir tik už dalį aristokratiškos kainos.

Seniausia žinoma kulinarinė europietiškos virtuvės knyga reikėtų laikyti Marx Rumpolt „Ein new Kochbuch“, išleistą 1581 m. Vokietijoje senąja vokiečių kalba. 1682 m. Stanisław Czerniecki, Krokuvos vaivados Aleksandro Lubomirskio asmeninis virėjas, parašo garsų savo veikalą „Compendium Ferculorum albo zebranie potraw“, išleistą Krokuvoje – tai pirmoji žinoma kulinarinė knyga lenkų kalba ir pirmoji žinoma kulinarinė knyga, išleista Abiejų Tautų Valstybės (Zeczpospolitos) teritorijoje. 1783 m. Wojciech Wielądko (labiau buvęs žinomas kaip Lenkijos ir LDK diduomenės bei šlektų herbų katalogo sudarytojas) Varšuvoje išleidžia „Kucharz doskonaly“, kurio didžioji dalis yra vertimas iš prancūzų kalba Paryžiuje 1746m. „Menon“ slapyvardžiu pasivadinusio anonimo veikalo „La Cuisiniere Bourgeoise“ ir įtraukta nemažai receptų iš jau minėtosios knygos „Compendium Ferculorum“. „Kucharz doskonaly“ dar įdomus ir tuo, kad jo pavadinimą 1834 m. Adomas Mickevičius mini savo poemoje „Ponas Tadas“. Tyrėjų nuomone, būtent iš

šios knygos A. Mickevičius sėmėsi medžiagos lietuvių ir lenkų valgių bei puotų aprašymams savo poemoje. Kalbant apie rašytinį Lietuvos kulinarinį paveldą, toliau chronologine tvarka reikėtų paminėti pirmąsias žinomas Lietuvoje išleistas kulinarines knygas: 1823 m. „Kuchnia myśliwska“, 1830 m. „Kucharz dobrze usposobiony“, 1837 m. „Kucharz Nowy dla osob osłabionych“, 1839 m. „Poradnik dla myśliwych“, 1846 m. „Kucharka oszczędna“. Visos jos išleistos Jan Szyttler Vilniuje. Savo knygoje šis autorius daugiausia rašo apie lenkų virtuvę, bet mini ir lietuvių bei baltarusių gastronomijos ypatumus. 1848 m. Anna Ciundziewicka išleidžia „Gospodyni Litewska“, o 1854 m. Wincenta Zawadska – „Kucharka Litewska“.

Pastarosios knygos pakartotinį trečiąjį leidimą, spausdintą Vilniuje Jozefo Zavadskio spaustuveje 1863 m., Trakų istorijos muziejus saugo savo sukaupus raštijos tūkstantiniuose rinkiniuose. Iki 1938 m. Vilniuje buvo išleista 14 pakartotinių šios knygos leidimų, vėliau ji dar ne kartą išleista Lenkijoje. Šiuolaikiniam skaitytojui „Kucharka litewska“ yra ne tik nepraradusi aktualumo, bet ir moko maisto gamybos technologijos be konservantų, sekant šia knyga turėtų būti naudojami nuo senos Lietuvos žinomi ir mėgti prieskoniai: čiobreliai, mairūnai, raudonėliai, rozmarinas, peletrūnas, kadagio uogos. Į valgytą mokoma žiūrėti ne tik kaip į natūralų žmogaus fiziologinio poreikio patenkinimą, bet kaip

į tam tikrą ritualą. Todėl daug dėmesio skirta apeiginams ir pasninko valgiams. Knygos pradžioje išdėstyti visų 12 metų mėnesių kiekvienos savaitės dienos valgiaraščiai, prie kiekvieno patiekalo nurodant puslapį ir recepto numerį tolesniuose skyriuose. Visas šis sąrašas sudarytas, atsižvelgiant į tai, kokiais maisto produktais turtingas minimas mėnuo. Šią „kulinarijos enciklopediją“ sudaro 20 skyrių: sriubos; priedai prie sriubų; padažai; daržovės; mėsos patiekalai; paukštiena; žuvis; paštetai; šaltieji patiekalai iš mėsos ir žuvies; pudingai ir pyragai; kiaušinių, grybų patiekalai ir įvairūs keptuvė kepami kepiniai; tešlos gaminiai (paminėti Tiškevičių koldūnai); saldūs kepinukai, vafiliai ir riebaluose virti pyragėliai; cukrinukai, šokoladas, kava ir arbata; mieliniai kepiniai; ledai kremai ir kompotai; uogienės, sirupai ir šerbetai; saldainiai ir konservavimas žiemai; naminiai gėrimai; naminė duona. Iš viso knygoje aprašyta 490 skirtingų patiekalų receptų. Dėl pakartotinių leidimų gausos, galbūt, šios knygos negalima priskirti bibliografinės retenybės, tačiau, neabejotinai, šis veikalas apie maisto gamybą gali būti laikomas kertiniu akmeniu lietuviškos virtuvės raidoje.

Istorijos skyriaus vedėja Alvyga Zmejevskienė

Knyga. Kucharka Litewska, Vilnius, 1863 m. Foto V.Neliubinas

Ekspонатus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10.00-18.00. Išeiginė-pirmadienis ir antradienis.

Muziejus laikraštyje (Nr. 44)

Moters krūtinės papuošalas iš Kurmaičių kapinyno

Lietuvos gyventojų kultūra nebuvo visai vienoda, pagal laidojimų paminklų grupes išryškėja šešios sritys. Sritiniai skirtumai geriausiai atsispindi laidosenoje.

Dideliame plote nuo Jūros upės vakaruose iki Nevėžio aukštupio, siekiant Latvijos pietinius rajonus, išskirti žemaitijos ir šiaurės Lietuvos pilkapiai. Jau I a. juose laidoti nedeginti mirusieji. IV-V a. šalia žemaičių išryškėjo žiemgalių kultūrinė sritis. Tai vienintelė gentis, kurios mirusieji niekad nedeginti. Kapinynei vieta buvo parenkama nedidelėje kalvoje, netoli upelio, vienoje vietoje laidojama net 500-700 metų. Lietuvoje žinoma apie 100 žiemgalių kapinynų, kurių tik maža dalis tyrinėta.

Vienas iš tyrinėtų kapinynų – Kurmaičių-Linksmėnų kapinynas Joniškio r. Ašvinės upelio slėnyje. Dažnai literatūroje ir muziejuose radinių kolekcija iš šio kapinyno yra žymima pavadinimu Linksmėnai-Kurmaičiai-Trivalakiai, kadangi jis iki 1924 metų priklausė Kurmaičių dvarui, o vėliau Linksmėnų kaimui. Sklypo su kapinynu savininkas gyveno gretimame Trivalakių k. (Pakruojo r.), todėl radiniai patekė į muziejus, buvo skiriami šioms kaimams.

Pirmų duomenų apie šį paminklą yra jau tarpukario spaudoje. 1935 m. šiaulių laikraštis „Mūsų kraštas“ rašė apie privatų asmenį, kuris bandė iš laukų surinktus radinius parduoti „Aušros“ muziejui, tačiau kaina buvo didelė ir muziejus

Krūtinės papuošalas, rastas Kurmaičių kapinyne, III-IV a. Žalvaris. Foto O. Šešeliov

nepirko. 1968 m. kapinyną žvalgė Lietuvos Istorijos instituto archeologai. Ataskaitoje nurodoma, kad kapinynas buvo naudotas gana ilgą laiką nuo III iki XII a. 1992 m. kapinyną žvalgė Kultūros paveldo centras, tačiau tik 1998 m. pradėti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai. Tyrimų metu buvo rasti 7 kapų kontūrai, ištirti 2 griautiniai VII-VIII a. kapai. Taip pat žvalgymai vykdėti 2002 metais. Šiuo metu

krūtinės papuošalai. Vienas krūtinės papuošalas išties įspūdingas, susilaukė nemažą tyrinėtojų dėmesio. Pirmą kartą mokslinėje literatūroje jis buvo paskelbtas dar 1960 metais knygoje „Lietuvos archeologijos bruožai“. Papuošalas yra romėniško periodo, datuojamas III-IV a., pagamintas iš žalvario, naudojant kaldinimo bei liejimo technikas, jo geroji pusė buvo sidabruota. Papuošalas yra 60 cm

ilgio, 17 cm pločio. Sudarytas iš ažuolinių plokštelių, sujungtų žalvarinėmis grandimis, brankteliais bei kabučiais. Septynios stačiakampio ir dvi puslankio formos ažuorinės plokštelės, sujungtos tarpusavyje į juostą. Jungiančios grandys viršutinėje dalyje – mažesnės, o apatinėje dalyje – didesnės, todėl juosta sudaro išlenktą puslankį. Prie apatinių grandžių prikabinotos mažesnės puslankio formos ažuorinės plokštelės, turinčios po tris branktelius, prie kurių pritvirtinti pusmenulio formos kabučiai. Kabučiai besiliedami vienas su kitu nešiojant skleidavo gana melodingą garsą. Juosta sudarančių plokštelių ažuoras įvairus: įstriži kvadratai, puslankiai, trikampi, eglučių motyvai. Įvairus ir branktelių ornamentas, sudarytas iš sukomponuotų lygiagrečių ir susikertančių įrežtų linijų. Išliko ne visos dalys, trūksta dviejų plokštelių su brankteliais bei kabučiais.

Papuošalas galima manyti priklausę turtingai bendruomenės narei. Jis yra neaprakšamas kasdieniam nešiojimui, skirtas puošti iškilmingomis progomis. Sunku šias laikais interpretuoti ornamentų paskirtį, tačiau neabejotina, jog tų laikų žmonės turėjo teikti tokiems dalykams didelę sakralinę reikšmę.

Medininkų pilies skyriaus vedėjas Oleg Šešeliov

Ekspонатus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10.00-18.00. Išeiginė-pirmadienis ir antradienis.

Lietuvos konstitucingumo 90-metis

Jonas JAKIMAVIČIUS, Vilnius

Lietuvai renkant naująjį Seimą ir piliečiams apsisprendžiant dėl šviesesnės Lietuvos ateities, Vasario 16-osios klubas 2008 m. spalio 25 d. Signatarų namuose Vilniuje surengė reikšmingą renginį „Lietuvos Konstitucijos dienos ir Lietuvos konstitucingumo 90-mečio minėjimą“.

Kaip tik ši rudenį sukanka 90 metų, kai 1918 metais spalio mėn. 20 d. Vokietija, atstovaujama kanclerio Makso Badeniečio, iškilmingai pareiškė Lietuvos Tarybai, kad Lietuvai leidžiama apsispręsti, vadovaujantis laisvo apsisprendimo principu: „Tarybai ir jos sudarytai vyriausybei pripažįstama laisvė pačioms tvarkyti Lietuvos kraštą, o lietuvių tautai – turėti savo konstituciją ir nustatyti santykius su kitomis valstybėmis.“ / *M. Maksimaitis. Atkurto Lietuvos valstybės teisė/1918-1940/, kn. Lietuvos teisės istorija. Vilnius, Justitia.2002 p.310/.*

Nuo tada Lietuva, lietuvių tauta žengė laisvos tautos keliu, pati konstituciniu būdu nulemdama savo kelią. Pati tauta atstovų Valstybės Taryboje, Seime, Vyriausybėje dėka, ėmė kurti savo valstybę ir ją valdyti.

Lietuvos konstitucingumo raidą nutraukė 1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjungos okupacija, kuri panaikino Lietuvos Konstitucijos ir įstatymų veikimą, o Lietuvoje įvedė Stalino 1936 m. Konstitucijos galiojimą, pagal kurį nusipelnę Lietuvai veikėjai buvo baudžiami už tėvynės išdavimą.

Tik po dešimtmečius trukusios rezistencijos ir neprievartinio priešinimosi Sovietų Sąjungos Konstitucijos ir įstatymų galiojimui Lietuvoje 1988-1990 metais ir po Kovo 11 Akto, 1990-1992 metais, Lietuva laimėjo, 1992 m. spalio 25 d. referendumu vėl priėmė demokratinę ir dabar galiojančią Konstituciją. Totalitarizmas, slėgęs kraštą, žlugo, lietuvių

tauta išsikovojo demokratines teises ir ieško savo kelio į teisingesnį gyvenimą. Aišku, einant tokiu nebrandaus parlamentarizmo keliu daromos ir klaidos. Dėl politinės kultūros stokos, susidariusios per sovietinius laikus, kartais vadovauti ima ne geriausi vadovai ir priimami ne geriausi sprendimai. Bet ir šiandien tauta ieško savo tikrojo kelio, kurį dažnai aptemdo įvairiausių klaidų šešėliai. Štai ir per šiuos rinkimus į Seimą Lietuvos piliečiai rinkimuose daugiausiai balsavo už Tėvynės sąjungos ir Krikščionių demokratų partijų koaliciją, kuri, paskelbusi programą „Vardan Lietuvos“, siūlė Lietuvai permainas, kvietė visus bendrai ieškoti išeities iš komplikotos situacijos.

Taigi rinkimų fone vykęs Vasario 16-osios klubo Konstitucijos dienos minėjimas nuskambėjo labai prasmingai, kaip raginimas remiantis demokratinėmis Lietuvos idėjomis, vertybėmis apsispręsti, ieškoti teisingų sprendimų, krypties. Reikia aiškos vizijos, krypties žengti kraštui teisingu keliu į pažangesnę visuomenę, gerbiančią žmogaus teises, sudarančią galimybes tautai laisvai kurti, augti, vystytis, pozityviai dalyvauti viešajame gyvenime, remiantis piliečių demokratinėmis teisėmis. Norint tai užtikrinti, kraštui ypač svarbu turėti teisingus vadovus, kurie rūpestingai, sąžiningai vestų kraštą augimo, vystimosi, išsivadavimo iš problemų keliu.

Minėjime sveikinimo žodį tarė Vasario 16-osios klubo pirmininkas J. Jakimavičius: „Vasario 16-osios klubo valdybos vardu, džiugu jus pasveikinti su iškilia mūsų istorijoje Lietuvos Konstitucijos diena. Džiugu sveikinti jus todėl, kad 1992 m. spalio 25 dienos referendumu Konstitucijos priėmimas žymi visų mūsų didingą tarptautinį laimėjimą, išėjimą į laisvos tautos, laisvos šalies kelią. Konstituci-

jos preambulėje įrašyti žodžiai nusako šio akto gilią prasmę ir nustato gaires tolimesnei kelionei. Savos, demokratinės Konstitucijos priėmimas šaliai, tautai yra didelė šventė, kurios prasmę reikia nuolat įsisąmoninti. Kartu reikėtų pagerbti ir tuos, kurie ilgus dešimtmečius saugojo tautos dvasią, tikrąsias vertybes, ištikimybę Nepriklausomos Lietuvos idealams, tuos, kuriems sąvoka „Nepriklausoma Lietuva“ buvo šventa. Būtent dėl visų ištikimųjų pasišventimo, pasiaukojimo, ryžto, drąsos, ištermės tautos siekis būti laisva ir nepriklausoma tėvų ir protėvių žemėje pasiekė šį didelį laimėjimą po Kovo-11-osios, po Sausio 13-osios, po išsaugotos Vasario 16-osios. Lietuva, laisvė buvo išsaugota žmonių širdyse, ir iš jų ji lyg liepsna apėmė visą kraštą ir atvedė į šį didį laimėjimą.

Taip pat reikėtų prisiminti šiandien ir tuos, kurie pirmieji dėjo nepriklausomos Lietuvos pagrindus: signatarus, pasirašiusius Vasario 16-osios aktą, savanorius ir visus Lietuvos patriotus, kurių pastangomis buvo atkurta ir sukurta Nepriklausoma Lietuvos Respublika, kuri ir sudarė tautai, kraštui pagrindą vėl iš naujo atgimti. Kartu reikėtų padėkoti ir viso pasaulio demokratinėms jėgoms, kurios visą XX amžių kovojo, kad laisvė ir demokratija laimėtų pasaulyje.

Reikėtų prisiminti ir tai, kad šiomis dienomis sukanka 90 metų, kai po 1918 m. Vasario-16-osios akto, tų metų rudenį, buvo sudaryti pirmieji „Laikiniosios Konstitucijos pamatiniai dėsniai“, priimti 1918 m. lapkričio 2 d. Lietuvos valstybės Taryboje, kuri nutiesė kelią į Steigiamąjį Seimą ir Nepriklausomos, demokratinės, parlamentinės Lietuvos Respublikos atstatymą.

Pirmosios ir Steigiamojo Seimo Konstitucijų priėmimas - didelė krašto

šventė, nes turėti savo Konstituciją, garantuojančią piliečių laisvę ir teises, po visą amžių trukusios svetimųjų priespaudos yra nepaprastai didelis laimėjimas. Taigi ir pirmoji, ir Steigiamojo Seimo, ir šiandien minima 1992 m. Konstitucija yra didingos lietuvių tautos pergalės XX amžiuje paminklas, savo nesibaigiančiame žygyje į Laisvę, demokratiją ir tautos gerovę.“

Po tokios kalbos vienas iškiliausių Lietuvos teisės istorikų, teisės mokslų daktaras, M. Romerio universiteto Teisės istorijos katedros vedėjas, profesorius Mindaugas Maksimaitis savo pranešime atskleidė auditorijai pačią Lietuvos konstitucingumo raidos pradžią nuo 1918 metų, kai Valstybės Taryba išleido „Laikiniosios Konstitucijos pamatinius dėsnius“. Daugiausiai dėmesio profesorius skyrė pirmiesiems išleistiems teisės aktams apžvelgti. M. Maksimaitis Lietuvos teisės istorijai, XX amžiaus pirmajai pusei yra skyres eilę savo mokslinių veikalų, populiarių tarp teisės studentų.

Gražu kad mūsų teisės mokslų žinyną papuošė solidūs M. Maksimaičio veikalai: fundamentali monografija „Lietuvos valstybės Konstitucijų istorija“, V. 2005, vadovėlis studijuojantiems teisės mokslus „Užsienio teisės istorija“. V. 2002, monografija „Mykolas Romeris – Lietuvos sūnus“, V. 2006. Dabar profesorius ruošia veikalą apie Lietuvos Tarybą.

Po pranešimų skambėjo graži lietuviška muzikinė programa, palietusi giliausias klausytojų sielos stygas. Taigi ir šis ruduo su krentančiais spalvotais medžių lapais, vaizduojantis nesibaigiančią gyvenimo laikų kaitą, subrandino gražių vaisių ir turėjome progos dalyvauti prasmingame renginyje.

Antanas Smetona: įteisinti dvikalbystę – nusikaltimas

Atkelta iš 1 p.

savąją kalbą. Jei Konstitucijoje parašyta, kad valstybinė kalba yra lietuvių, tai taip ir turi būti. Nepaisyti Konstitucijos būtų nusikaltimas.

Žinoma, Konstituciją galima mėginti pakeisti, bet labai abejoju, ar Lietuvoje tai pavyktų. Logiškai mąstančių žmonių pakanka.

Ar dabartinė globalizacija, Jūsų manymu, negresia nutautėjimu, kaip ir sovietmečio rusifikacija? Ar reikia kovoti su anglų kalbos skverbimusi, kaip buvo kovojama su rusinimu?

Tai lazda su dviem galais. Globalizacija kaip reikškinys suteikia ir teigiamų, ir neigiamų dalykų. Internetas, mobilusis telefonas nėra blogi dalykai.

Prieš 30 metų nė vienoje kalboje nebuvo tokio įvairialypio ir daugiaprasmio kalbos klodo, kaip kompiuterijos kalba. Šiandien daugelyje kalbų tas klotas atsiranda. Jis turi atsirasti ir lietuvių kalboje.

Tačiau kompiuterio išradimas – tai technologinis proveržis, jaukiantis ne tik buitį, bet ir protus. Jis diktuoja savas kalbos taisykles. Ar kompiuterinėmis temomis žmonės kalbės lietuviškai, ar angliškai? Man asmeniškai maloniau, kai kalbasi lietuviškai, bet turime pripažinti, kad šitas kalbos lygmuo paveikė lietuvių kalbą.

Tai ar gerai globalizacija, ar blogai? Būtume visai kvaili, jei atsisakytume globalizacijos teigiamų privalumų. Už tuos privalumus reikia mokėti. Svarbu, kad kaina nebūtų per didelė.

Ar prieš anglų kalbos skverbimąsi turėtume sukilti taip pat, kaip būdavo sukiama prieš rusinimą?

Tai skirtingi dalykai. Apie 500 metų Lietuvoje būta ir lenkinimo, ir rusinimo, ir vokiečių kalbos įtakų. Prieš šiuos dalykus buvo aiški nuostata: tauta lyg ir turėjo tam tikrą imunitetą.

Atėjus anglų kalbai, neturime prieš ją panašios nuostatos. Anos kalbos buvo

primestos per prievartą, o šiuo atveju viskas daug klatingiau. Nenorit – nekalbėkit; galbūt gyvenimas privers. Anais atvejais matėme pavojų ir jam atsispyrėme. O dabar daugelis pavojaus nemato.

Sunku pasakyti, kaip reikėtų išjudinti tautą, kad ji pradėtų atsipeikėti. Antai mokyti anglų kalbos nuo vaikų darželio yra absoliuti kvailystė. Juk dar nėra padėtas savos, gimtosios kalbos pamatas.

Ar gimtosios kalbos statinys ant to pamato kartais nerenčiamas perdėm drastiškai? Ar perdėtas kalbos norminimas neveda prie jos sustabarėjimo?

Gal ir taip. Jūs „užkabinote“ du prieštarą dalykus: kalbos norminimas išties suponuoja normos stabilumą, tačiau gyva žmonių kalba yra nuolat kintantis dalykas.

Kad ir kaip vertintume norminimą, turime pripažinti, kad visos Europos tautos yra nuėjusios maždaug tuo pačiu keliu: kiekvienoje kultūringoje tautoje susikuria mažiausiai du kalbos vartosenos lygiai – prestižinis ir šnekamosios, buitinės kalbos lygis. Tarp jų yra, buvo ir bus atotrūkis. BBC kalba yra visai kitokia nei kurio nors Liverpulio proletaro kalba. Norminimas taikomas būtent tam aukštesniajam kalbos stiliui. Juo rašomi vadovėliai, knygos, jis naudojamas laikraščiuose, juo kalbama viešai.

Išpūdis, kad norminimas yra per daug drastiškas, gali susidaryti nebent susiduriant dviem vertinimo stovykloms. Vieni yra modernūs, „globalūs“, prisitaikę ir, matyt, jau angliškai mąstantys jaunuoliai, manantys, kad lietuvių kalba yra mužikų kalba, trukdanti jiems gyventi, ir kad tik anglų kalba juos išgelbės. Liūdniausia ir baisiausia, kad kitoje stovykloje atsiduria perdėtai, davatkiškai besirūpinantys kalba žmonės.

Kai šiedu poliai sukelia triukšmą, mums ima atrodyti, kad kalbos norminimas yra kažkuo baisus. O iš tikro reikia laikytis Jono Jablonskio nustatytos krypties. Reikia klausytis žmonių kalbos, išgirsti, kas joje atsiranda be sistemos

darkymo ir tai toleruoti, o su kai kuriomis baisybėmis, besikėsinančiomis į sisteminius dalykus, kovoti.

Žodžiai „futbolas“ ir „krepšinis“ atėjo veik iš J. Jablonskio laikų. Vienas skolintas, kitas savas. Ir jie „nesusipjovė“. Manau, norminimas, jei nekreipsime dėmesio į kraštutinius jo vertinimus, nėra baisus ar problemiškas dalykas.

Ministras P. Vaitiekūnas piktinasi dėl nepakankamo lietuvių puoselėjimo užsienyje. „Pavyzdžiui, Dubline prašo vidurinės mokyklos – aš manau, kad egzistuoja didelė tikimybė, kad mes Dublinui pasakysime „ne“ ir rasime tam argumentų – nemoka mokesčių ir apskritai privalo grįžti į Lietuvą“, - nuogaustauja jis. Jūs savo ruožtu esate užsiminęs, jog valstybė, užuot ėmusis neįvykdomų misijų, turėtų elgtis taip, kad žmonės neišvažiuotų.

Išvažiavimas nelygu išvažiavimui. Prieš 30-40 metų lietuviai važiuodavo uždarbiauti į Smolenską, į Sibirą. Tais laikais irgi norėjo geriau gyventi. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir tarpukariu daug žmonių iš Lietuvos emigravo į Ameriką. Ten buvo statomos bažnyčios, kuriamos kultūrinės draugijos, buvo leidžiami laikraščiai ir net išleista enciklopedija. Kur visa tai yra šiandien?

Nuo aplinkos poveikio nepabėgsime. Kas kita, jei žmogus, tik ekonominių sąlygų varomas, išvažiavo, užsidirbo ir grįžo gyventi į Lietuvą. Bet jei jis išvažiavo supykęs, jei jam nemalonu prisiminti Lietuvą ir būti lietuviu, jei jis išvažiavo, turėdamas intenciją tapti anglu, prancūzu ar ispanu, tai nieko padaryti jau nebegalima. Kažkada reikėjo daryti, kad taip neatsitiktų.

Galiausiai yra toks gana mistiškas dalykas: tautos genai. Dėl jų matyti tam tikros tendencijos. Lietuvių emigrantų šeimose trečia karta dažniausiai lietuviškai nebekalba. Jie prisitaiko. Tai nei gerai, nei blogai; tiesiog taip yra. Gal taip net „gudriau“: ažuolas, žinia, lenkiamas nulūžta, o

karklas susilenkia ir atsilenkia atgal.

P. Vaitiekūnas suabejojo, ar galės rasti pinigų mokyklai. Bet aš manau, kad, jei ir rastų, tai taptų tik dar viena pinigų plovyklė. Ar iš to bus naudos, kalbant apie tolesnę ateitį? Sunku pasakyti.

Esate sakęs: „Manau, svetur gyvenančių tautiečių vaikai sunkiai šnekės, o anūkai, manau, garantija, kad nešnekės lietuviškai“. Šalia nutautinančios emigracijos atsiras ir nutautinanti imigracija. Ar Lietuva vis dar bus tautinė valstybė etnolingvistiniu atžvilgiu po 50 metų?

O kas yra lietuvis? Prieš dešimt metų mačiau, kaip po Šilutę laksto tamsiaodžiai vaikai ir gražiai kalba žemaitiškai. Man atrodo, kad jie – tikrų tikriausi lietuviai.

Jei Lietuvoje 10 ar 20 proc. sumažės vartotojų, tai nepadarys ypatingos įtakos kalbos raidai. Tačiau galime įsivaizduoti ir tokią situaciją: pusė lietuvių išvažiuoti, o paskui dalis jų grįžta į tėvynę su pažeista fonetika. Neseniai kalbėjausi su mergaite, grįžusia iš Norvegijos, kur ji mokėsi dvejus metus. Fonetika – sugadinta. Jei masiškai ims grįžti taip kalbantys žmonės, tai darys įtaką kalbai.

Kitas veiksnys – imigracija iš Azijos, Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos. Tie žmonės irgi kalbės su akcentu ir prisidės prie minėtos įtakos. Prancūzijoje, kur afrikiečiai (o jų labai daug) kalba ne bendrine kalba, kurią linkės mėgdžioti prancūzų jaunimas, su šia problema jau susidurta. Prancūzai sako, kad šita karta jau sudarkė savo kalbą. Nors jų kalbos norminimo tradicijos ir institucijos yra daug stipresnės nei Lietuvos.

Nuo pasaulio neužsidarysime, pasaulis mus veiks, bet tai nėra tragedija. Turime stengtis būti jam atsparūs. Manau, tokie ir būsime.

Vladimiras LAUČIUS,
www.DELFI.lt
2008 spalio 22 d.

Vilniaus dienoraštis

(1915.XII.26 – 1919.XI.26)

Kun. Pranas BIELIAUSKAS

Tęsinys. Pradžia Nr. 23 2007

1918 m.

Gegužės 27 diena. Šiandien grįžo iš Dvinsko viena siųstoji mergaitė ir atvežė iš kalėjimo L. Giros eilių iš jų gyvenimo. Kaliniai jau išvežti į Smolenską. Su jais kartu nuvyko ir Rozalija Kėdytė. Sako, jos nenorėję įleisti į vagoną, tačiau ji prasiveržė pro durtvus ir įlipo į traukinį.

Papasakojo, kaip įkaltai pasidalijo darbais Dvinsko kalėjime: kun. P. Dogelis šeiminkauja J. Vailokaitis buhalteris, filosofijos dr. M. Reinys plauna indus, adv. V. Stašinskis šluoja grindis, Liudas Gira kovoja su rusų blakėmis ir negali jų įveikti.

J. E. vyskupas Jurgis Matulevičius grįžo iš atostogų.

Šiandie pirmą kartą griaudė griaustinis ir lijo gaivus lietutis.

Gegužės 28 diena. 13 val. buvo didelė liūtis, Didžioji g. visa apsemta, negalėjau ja eiti. Kitomis gatvėmis turėjau eiti namo pietauti.

Vakar vakare posėdy Krikščionių demokratų partijos Vilniaus skyrius nutarė nusiųsti vykdomajam komitetui pareiškimą, kad nesiima atsakomybės dėl kai kurių komiteto veiksmų. Mat komitetas duodas komunistams leidimus vykti į Kauną.

Gegužės 29 diena. Lietuvių inteligentų būreliui politikuojant kun. dr. J. Vaitkevičius pareiškė, kad jeigu dabar ir įsikurs Lenkija, tai po kelerių metų kils riaušės ir pradės braškėti. O jeigu Lietuva su jais susidėtų, tai ir jos toks pat likimas lauktų. Lenkai neramus gaivalas. Tačiau ir Lietuvoje virs nemaža kova, nes ir ten priviso įvairių partijų: Krikščionių demokratų, Socialdemokratų, Socialistų liaudininkų, Komunistų, Bolševikų, Eserų. Reikia, kad Lietuvą valdytų šviesaus proto ir stiprios rankos žmogus, nes bolševikai, įsigalėję Rusijoje, plis ir kituose kraštuose.

Klausimas, ar kils tarp vokiečių ir lenkų karas, kaip kai kas aiškina. Jei lenkai nesiliaus kovoje su Ukraina, tai D. Britanija atris nuo virvės „britoną“ vokiečių ir jie šiuos sutvarkys.

Šiandien lenkai areštavo K. Ambrozaitį, jis norėjęs išvykti į Kauną be leidimo.

Gegužės 30 diena. Žmonės peikia lenkų legionierius, jie labai dažnai vagiliauja.

Gegužės 31 diena. Popiet Zitiečių draugijos valdybos posėdis. Nutarta imtis žygių, kad ponai, pas kuriuos tarnauja mergaitės, atleistų jas nuo darbo tris kartus per savaitę nuo 4 val. popiet. Tą laisvą laiką išnaudoti jų lavinimuisi, mokslui.

Katedroje baigėsi lietuvių gegužinės pamaldos. Pamokslą pasakė kun. prof. P. Kraujalis. Po to pas mane – rauginto pieno su

šutintomis bulvėmis. Dalyvavo kun. kan. J. Kukta, dr. J. Vaitkevičius, prof. P. Kraujalis, kun. J. Zajančauskas ir kun. J. Skruodys. Kalbėtasi apie vykdomąjį komitetą, kuris lengvai duoda (Šepetys) leidimus komunistams vykti į Kauną. Tuo reikalu būtų gerai pasikalbėti su Krikščionių demokratų partijos atstovais Kaune.

Birželio 1 d. Sekmadienis. Šiandien Zitiečių draugijos visuotinis narių susirinkimas. Nuėjęs į Didžiąją prieglaudą paprašiau O. Žebrauskaitę ateiti į susirinkimą sekretoriauti. Kun. prof. Kraujalis kalbėjosi su jaunimu einamaisiais reikalais. Paklausiau, ar Lietuvai bus sunkumų išlaikyti Nepriklausomybę. Sunkiai, tačiau atrėmė priekaištus ir išblaškė abejones.

Šiandien lenkų visuomenė rengia demonstraciją. Eisena prasidėjo nuo Lukiškių būdos–cirko. Pirmiausia vaikai kareiviai, mokyklos, draugijos, geležinkeliečiai, milicija ir paskiausiai zitietės. Kitos visuomenės daugiau kaip 100 žmonių. Nuėjo į Rasų kapines. Daug vėliavų. Viena su užrašu „Niech żyją wolne Polska i Litwa“. Eisena išsidriekusi truko 15 minučių. Liaudies kaip ir nebuvo. Atrodo, kad jai labiau rūpi ramybė ir duona. Sako – tai endekų darbas.

Zitiečių visuotiniame susirinkime dalyvavo 135 nariai. Pašalinta 6, priimta naujų 69 nariai.

Lietuvių širdys kupinos skausmo. Čia bolševikai, čia lenkai mūsų sostinės viešpačiai. Mirė dr. A. Vileišis. Vakar mirė Mečislovas Davaina-Silvestravičius. Kur mūsų Taryba?

Birželio 2 diena. Pirmadienis. Eidamas į Katedrą sutikau milicininką, jis pasigyrė, kad jau iš Katedros aikštės (ties Kazės paminklu) atkasė palaidotus bolševikus žydus ir nuvežė į Ugniagesių kiemą. Kas juos iškasė ir nuvežė, nėra žinios. Vakare apie tą duobę susibūrė daug žmonių pasmalsauti. Lenkai čia pasisukusį žydėlį įstūmė į duobę. E. Vileišienė papeikė tokį jų poelgį: „Polska kultura“. Už tai ją areštavo ir išlaikė kelias valandas daboklėje. Laidoti tik spėk. M. Dainava Silvestravičius, r. Junavičius, Keraglavaitė, o balandžio 4 dieną Girienės patėvis. Ir dar sergančių yra.

„Nasz Kraj“ pakartojo kito laikraščio medžiagą, neva J. E. vysk. J. Matulevičius rūpinasi skirti Vilniaus diecezijai sufraganą gūdą.

Birželio 5 diena. Ketvirtadienis. 4 val. 30 min. lenkų žandarai darė kratą Komiteto įstaigose Subačiaus g. 23 ir Aušros Vartų 12 bendrabutyje. Pirmą pas Virbalį, ūkio vedėją, iš sandėlio paėmė atsarginių elektros laidų ir pasagų, iš Aušros Vartų bendrabučio konservų, kastuvų, kilofų ir surūdijusį kardą.

Lietuvių įstaigos (draugija nukentėjusiems dėl karo ūlpti) grįždamos iš Rusijos vežė į Lietuvą ką sugriebusios. Buvo parvežta kastuvų, kilofų, netgi viena kareiviška lauko virtuvė. Buvo įskūsta, kad bendrabutyje paslėpta šautuvų ir šovinių. Dėl to ir krata buvo žiauri. Sargą P. Umbrasą labai sumušė už tai, kad nenurodė, kur yra ginklų. Tas iš lovos nesikelia.

Kunigas V. Jezukevičius pranešė, kad Komiteto daržai naikinami, trempiami gyvulių. Gano kiaules, ožkas. Sargai negali apsiginti.

Gatvėse tikrina praeivių dokumentus.

Vakare mane sutikęs Hrinevičius pasigyrė, kad jis jau perkeltas rinkti mokesčius Trakų apskrityje.

Popiet su kun. V. Zajančausku nukeliavome į Trinapolį aplankyti prieglaudos gyventojų bei pasilsėti. Puiki vieta! Kalnai medžiais apaugę. Ten Neris vingiuoja, čia upe-liukas čiurlena. Štai lapė urvan įlindo. Genys kas kelios minutės savo vaikeliams peną neša. Reikės čia gegužines suruošti.

Birželio 6 diena. „Laimės“ kooperatyvo delegatai nuvykę į Varšuvą nupirko prekių. Išsiuntė bagažų. Tačiau prekės neateina. Mat

Lydoje valdininkai pragaišino dokumentus. Tuo reikalu ir apskritai, pirmą kartą turėjau lankyti lenkų valdiškose įstaigose kaip Valdybos narys. Pirmiausia į Didžiąją g. 54. Iš čia nusiuntė į Jurgio prospektą 36. Ne, dar ne čia sprendžiami tokie reikalai. Nuėjau į prospektą 8. „Ne, – sako man, – eik pas Abramavičių“. Bala jų nematė. Neisiu šiandien.

Dr. V. Nagevičius vyksta į Ameriką.

Iš Kauno gauta žinia, kad derybos dėl pasikeitimo belaisviais išsisprendė. Lieka paskirti tik dieną, valandą ir vietą.

Birželio 7 diena. Mačiausi su Kalesnykų klebonu kun. M. Rudziu. Jis skundžiasi, kad lenkai persekiojo. Jo vikaras kun. Misevičius net turėjęs išsikelti į kitą parapiją.

Birželio 8 diena. Anksti rytą atvažiavo iš Jiezno K. Babilius su žmona, mano sesele Domicele, kartu Veronika ir Feliksas. Jie pasakojo, kad mano tėvukai dar abu kruta, nors jau sveikata nekokia. Babilius gerai lenkiškai kalba, tai ir „frontas“ pasisekė lengvai pervaziuoti, be to, kaip važiuojantiems į Kalvarijas, į tai irgi atsižvelgiama.

J. E. vyskupas Jurgis Matulevičius suteikė Katedroje Sutvirtinimo Sakramentą.

Blaivininkų darže, prie Zakreto, Lietuvaičių šv. Zitės draugijos gegužinė.

Žaidimai. Programoje moterų choras, eilės, „savotiškos“ dainos. Pirmiausia choras ir visi sugiedojo „Lietuva, Tėvyne mūsų“. Choras padainavo: „Ir išaugo ažuolėlis“ (2 balsais), „Gieda gaideliai“ (2 balsais), „Jau saulutė leidos“ (2 balsais), „Vai, piemenėli, kelk“ (sutartinė), „Saulutė tekėjo“, „Augo kieme dagilėlis (3 b.), „Vai aš eisiu į sodelį“ (3 b.). Be vienos J. Šimkaus – visos kun. T. Brazio harmonizuotos, iš „Mūsų dainelės“. Po to eilės. Pabaigoje vėl visi sugiedojome Tautos himną. Viena mergaitė sakydama eiles iškrepė žodžius ir išėjo: „griauti lenkų tvirtoves“.

Buvo užkandžių ir giros. Pelnas virš 200 markių.

Birželio 9 diena. Sekminių antra diena. „Laimės“ reikalais buvau komendantūroje ir parašiau prašymą, kad surastų Komiteto prekes.

Birželio 10 diena. Palydėjau saviškius net iki Panerių kalnų. Diena karšta, kiek pavargęs grįždamas užėjau į batsiuvių dirbtuvę. Dirba 4 darbininkai. Jie koneveikė ponus. Paklausiau, kokios jie dabar valdžios norėtų, juk jau daug valdžių matė ir pergyvenę. Man buvo svarbu sužinoti, ką lenkai mano ir kalba apie lietuvius. Jie man taip atsakė: „Rusų caro laikais duonos turėjome užtekčiai, tačiau rusai vis tik mums svetimi, nenorėtume, kad grįžtų. Vokiečiai labai visą gyvenimą suvaržė laikė ir jų kalba nesuprantama. Mums netinka. Bolševikai, tiesa, duoda uždirbti gerai, bet duonos neturi ir prieš tikėjimą eina. Vargas mums! Lenkai – tai ponų valdžia ir labai neteisinga. Išvogė miltus, lašinius, ir vietas tik patys užima. Lietuviai? Lietuviai, kai sugauna nešant maistą iš sodžiaus be leidimo, tai atima ir dar pasturgalin gerokai įkrečia. Šiaip jau gal būtų ir nebloga valdžia“. Batai 250–300 caro rublių.

Į „Laimės“ krautuvę užėjęs vienas kariškis lietuvis kalbėjo, kad lietuviai paskelbs lenkams ultimatumą – išsikraustyti iš Vilniaus per 7 dienas.

„Laimės“ valdybos posėdy Paulavičius pranešė, kad iš Varšuvos išsiųstos 4 tūkst. 488 markių vertės prekės jau gautos, be to, Lietuva atsiųs lietuvių, gudų ir žydų kooperatyvams maisto produktų.

Birželio 13 diena. Jaučiu savo širdyje kažkokį nerimą. Ar pamatuotai, ar ne – ateitis parodys. Štai kas. Prancuzijoje ir Anglijoje darbininkų streikai, gali kilti sumaištis ir revoliucija. Lenkijos valdžia aristokratų rankose. Ji turės keistis. Ir tas pasikeitimas gali būti kruvinas. Bolševikai sutraukė dideles pajėgas puola ir stumia A. Kolčaką. Jį nugalėję gali vėl grįžti į Lietuvą ir Lenkiją, kurios jokių būdu

savo jėgomis neatsilaikys. Ko gero, lenkai ir lietuviai tarpusavy gali susipešti, o Antantė sėdi kanceliarijoje ir rašo, rašo... O bolševikai kovoja ir vis nugalė ir nugalė... Kur ta jėga, kuri galėtų visą pasaulį sutvarkyti, negu tik Visagalis Viešpats savo malonia Apvaizda, jei būsime to verti.

Sutikau gatvėje du lietuvių karininkus.

Birželio 14 diena. Skalbkykloje suvedęs sąskaitas nuskubėjau į Centro komitetą. Čia turi įvykti labdarinių įstaigų globejų bei vedėjų posėdis aptarti, ar lietuviai dalyvaus šiais metais Dievo Kūno iškilmingoje procesijoje, ar ne. Dalyvauja: kun. prof. P. Kraujalis, kun. prof. J. Skruodys, K. Kriščiukaitis, P. Kėkštas, O. Žebrauskaitė, M. Žukauskaitė, P. Klimanskaitė, F. Krigerytė, B. Jocytė, J. Danauskaitė, P. Jovaišaitė ir K. Rymonytė. Kalbėta ilgokai. Vieni už dalyvavimą, kiti prieš.

Kunigo J. Skruodžio nuomone, lietuviai galėtų dalyvauti iškilmingoje Dievo Kūno procesijoje, tik organizuotai, nes lenkai iš šios religinės procesijos padarys politinę demonstraciją nešdami iškėlę savo erelius (vištas). Nuspręsta viešai, organizuotai nedalyvauti.

Birželio 15 diena. Sekmadienis. Sumos metu Katedroje pamokslą sakė kun. S. Jasinskis. Įsikarščiaavęs puolė lenkų valdininkus, kurie dėl menko tikėjimo išvogė atsiųstus iš Varšuvos miltus ir lašinius, kurie buvo skirti varguomenei. „Nie ma poczciwych ludzi!“ (Nėra padorių žmonių). Gerokai ir bolševikai gavo į kailį.

Blaivininkų draugijos jaunimo sekcija šiandien 5 val. popiet ruošia Blaivininkų darže inteligentų pobūvį-gegužinę. Vykdomasis komitetas turėjo padaryti pranešimą apie savo nuveiktus darbus. Kalbėjo J. Jonynas, M. Biržiška, kun. J. Tumas ir kt. Pirmininkavo K. Stašys. Ypač karštai ir karingai kalbėjo kun. J. Tumas apie spaudą ir apskritai apie Nepriklausomą Lietuvą. „Tik per kovą ar net revoliuciją galėsime pasiekti savo idealų“, – šaukė. Nutarta nusiųsti į Kauną sveikinimus prezidentui A. Smetonai, Kabineto pirmininkui M. Sleževičiui ir jo ministrams. Kun. prof. P. Kraujalis pasiūlė nusiųsti sveikinimą kad ir daug kieno niekinamai Valstybės Tarybai. Bravo!

Kaip Švč. Trejybės dieną J. E. J. Matulevičius Katedroje suteikė Sutvirtinimo Sakramentą.

Birželio 17 diena. Uršulė Steponavičiūtė girdėjusi, kad vakar pas kun. A. Kuliešą buvęs posėdis. Nutarta, jei lietuviai veršis į Vilnių, visomis jėgomis priešintis.

Žmogus vis svajonėmis gyvena. Vilniaus gyventojai rusai, kuomet jų kariuomenė vokiečių buvo išstumta iš čia, ilgus metus vis dar svajojo, kad sugrįš savieji. Tiesa, grįžo, bet jau kito veido – bolševikai. Taip ir mes dabar vis dar laukiame lietuvių iš Kauno grįžtančių. Didesnis ilgesys, didesnės viltys. Netgi jau kalbama, kad po Dievo Kūno procesijos lenkai pradės kraustyti iš Vilniaus.

Birželio 18 diena. Žiemą susidarydavo gimnazistų ar kursų lankytojų chorai, tačiau vasarą liekame be jo. Sumaniau organizuoti darbininkų chorą, taip ir pavadinti „Darbininkų choras“. Šiandien „Tėvynės Sargo“ patalpose vyko choro pirma repeticija. Susirinko apie 20 žmonių.

Birželio 19 diena. Ketvirtadienis. Dievo Kūno šventė ir procesija. Katedroje suplikacinės mišios 8 val. Sumą ir procesiją laiko J. E. vysk. J. Matulevičius. Pamokslą sako kun. dr. Puciata. Presbiterijoje prisėdo lenkų karininkų. Kareivių dvi eilės sudarė taką per vidurį bažnyčios. Katedros aikštėje keli būriai pėstininkų ir raitelių. Per aukojimą ir pakėlimą šūviai aikštėje. Taip pat procesijai prasidėjus. Būdavo giedama „Dieve gėrybių“, dabar orkestras kažką sugrojo ir tuo baigėsi iki pirmos stoties. Prieš Evangeliją trimaitis, po Evangelijos šūviai. Seniau giedodavo tik religines giesmes, dabar girdisi orkestro „z dymem požaru“ melodija, tai vėl „Bože, coś Polskę“. Prie Dominikonų bažnyčios altoriuje tik vienas šventas paveikslas, o aplink visur tik ereliai kabo. Grįžta į Katedrą 2 val. 30 min.

Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčiai – 600 metų

KLEMENSAS MALIUKEVIČIUS – Trakų dekanas, kunigas, kanauninkas ir visuomenininkas

Vytautas ČESNULIS, Vilnius

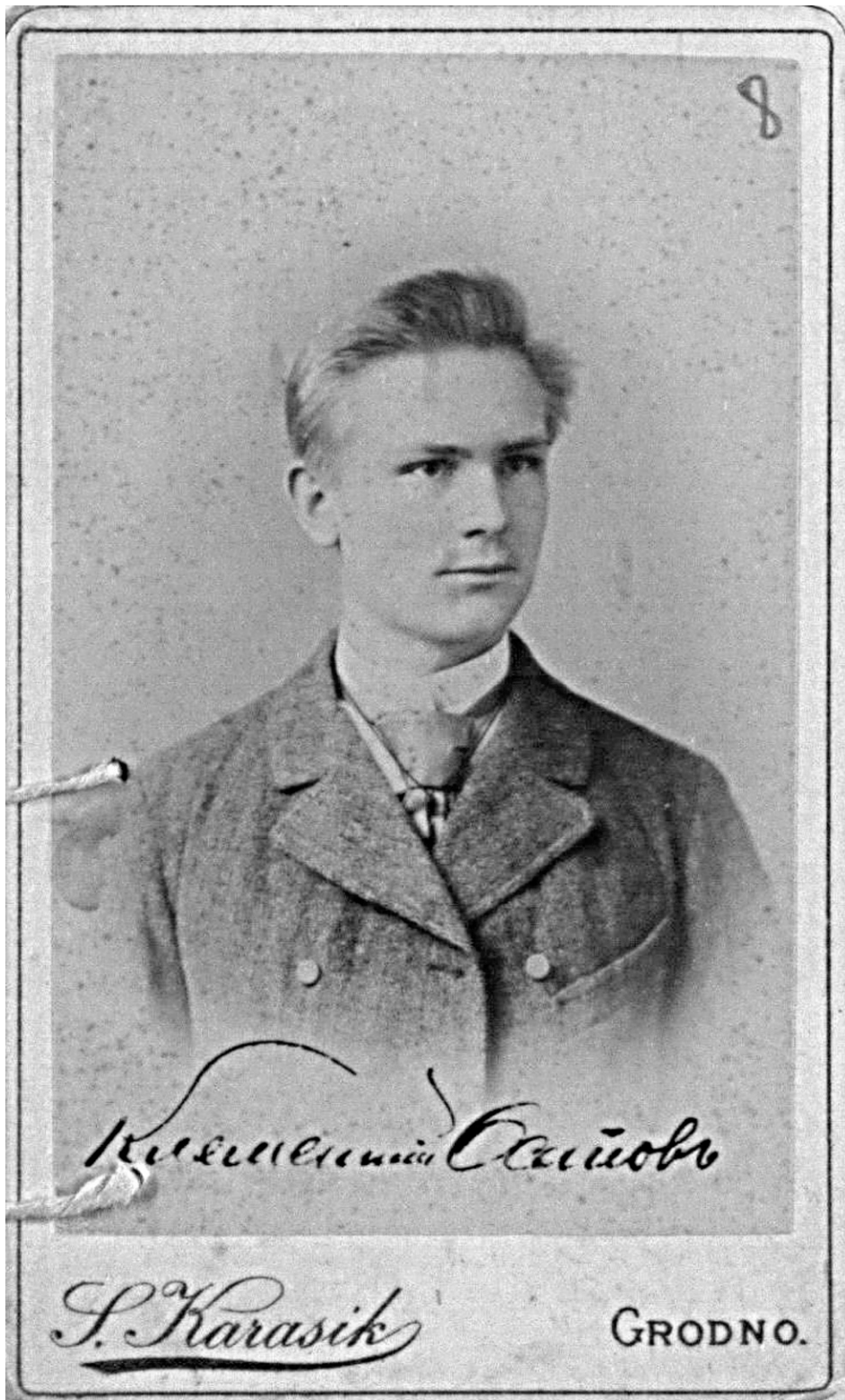
Danos Buinickaitės nuotr.

Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia iš paukščio skrydžio

Nemuno dešiniojo kranto Druskininkų apylinkių bei gretimi Varėnos rajono kaimai yra XX a. Lietuvos katalikų bažnyčios istorijoje bent kelių gerai žinomų kunigų gimtosios vietos. Vienas iš tokių dvasininkų – tai 1886 m. Randamonyse gimęs aktyvus lietuviybės skleidėjas lenkų okupuotoje Rytų Lietuvoje ir lenkų Armijos Krajovos partizanų auka (nužudytas 1943 m.) Ambraziejus Jakavonis. Tais pačiais metais Marcinkonių parapijoje gimė Vladas Jezukevičius – lietuviškųjų organizacijų Vilniuje veikėjas, vėliau Stakliškių klebonas ir dekanas, kanauninkas. Iš Kabelių parapijos Šklėrių kaimo kilęs kunigas salezietis, misionierius Indijoje Jonas Svirnelis (1913 - 1973). Švendubrės kaimas yra kunigų brolių Vlado (g. 1873 m.) ir Vytauto (g. 1890 m.) Šikšnelių gimtinė; tiesa, visuomeninė veikla broliai nė trupučio nepasireiškė. Tarp šiame Dzūkijos kampe augusių kunigų ryškia vietą užima Klemensas Maliukevičius.

K. Maliukevičius gimė 1876 m. birželio 21 d. (vad. senuoju stiliumi, pagal Julijaus kalendorių) anuometinės Gardino apskrities Sabalionių valsčiaus Latežerio kaime (valsčiaus įstaiga buvo Druskininkuose; Sabalionys dabar priklauso Baltarusijai). Tėvai – Regina Jazukevičiūtė ir Juozas Maliukevičiai. Kūdikis pakrikštytas Ratnyčios bažnyčioje birželio 27 d. Krikštijo kun. F. Daubaras, krikštatėviai – Kazimieras Kurilavičius ir našlė Ona Savickienė. Kai kuriuose dokumentuose (pvz., 1920 m. Lietuvos Respublikos užsienio pase, Vilniaus arkivyskupo R. Jalbžikovskio 1930 m. balandžio 30 d. Trakų parapijos vizitacijos akte) net paties kunigo ranka rašoma, kad jis gimęs 1876 m. liepos 1 d. Galbūt norėta gimimo datą pataisyti pagal Grigaliaus kalendorių? Tačiau tuomet turėtų būti ne liepos 1 d., o liepos 3 d.!

Neturime žinių apie būsimojo kunigo mokymąsi kokioje nors bendrojo lavinimo mokykloje. Pasak kun. Prano Bieliausko, K. Maliukevičius buvo pasiruošęs mokytis privačiai (*P. Bieliauskas. Valkininkų bažnyčia ir vienuolynas 1555-1957. Trakai, 2004, p. 122*). Kalbėjo ne tik lietuviškai, bet ir lenkiškai, rusiškai bei baltarusiškai. Žinios iš dalykų, dėstomų pirmosiose keturiose ano meto gimnazijų klasėse, jo prašymu įvertintos Maskvos mokyklų apygardos Oriolo gimnazijoje 1896 m. vasario mėnesį. Gimnazijos pedagogų taryba, patikrinusi ir įvertinusi jaunuolio žinias norint gauti vaistinės mokinio vardą, 1896 m. vasario 5 d. nutarė duoti atitinkamą pažymėjimą. Dokumentas išrašytas vasario 8 d. Prie pažymėjimo pridėtos nuotraukos kitoje pusėje yra gimnazijos direktoriaus įrašas: „Maliukevičius išlaikė egzaminus Oriolo gimnazijoje vaistinės mokinio vardui gauti, apie ką jam išduotas pažymėjimas Nr. 176“ (*Mokslų akademijos bibliotekos*

Ši Klemenso Maliukevičiaus nuotrauka yra prisegta prie Oriolo gimnazijos išrašyto pažymėjimo apie jaunuolio išlaikytus egzaminus

Rankraščių skyrius, fondas 318, byla 14661; toliau: MAB, o skaičiai reikš fondo ir bylos numerius). Neaišku, kodėl egzaminų laikyti jaunuolis važiavo net į Oriolą. Taip pat nėra žinių, ar būsimasis kunigas bent kiek dirbęs kokioje nors vaistinėje arba kitoje įstaigoje ar įmonėje.

Vilniaus kunigų seminarija

Į kunigų seminariją Klemensas Maliukevičius įstojęs ne po pirmojo bandymo. Yra išlikęs stojamųjų egzaminų į Vilniaus kunigų seminariją rusų kalbos diktantas „Paukščių traukimas“ („Тяга“), rašytas 1896 m. gegužės 18 d. (*MAB 318-14546*). 1897 m. vasario 1 d. K. Maliukevičius vėl rašė prašymą Vilniaus kunigų seminarijos rektoriui, prašydamas leisti laikyti kontrolinius egzaminus: „Желая поступить в число воспитанников вверенной Вам семинарии, честь имею всепокорнейше просить Ваше Высокопреподобие допустить меня к поверочным экзаменам при сей же семинарии“ („Norėdamas įstoti į Jums patikėtos seminarijos auklėtinių tarpą, turiu garbės nuolankiausiai prašyti Jūsų,

Aukštasis Dvasiškasis Tėve, leisti man laikyti kontrolinius egzaminus šioje seminarijoje“). Prie prašymo pridėjo pažymėjimą apie išsilavinimą, išrašą iš gimimo ir krikšto metrikų, o kitus dokumentus išipareigojo pateikti „po išbandymo“ (*MAB 318-8376*). Tačiau ir ši kartą į seminariją neįstojo.

Panašų prašymą priimti į seminariją, leidus laikyti kontrolinius egzaminus, Vilniaus kunigų seminarijos rektoriui K. Maliukevičius parašė 1901 m. balandžio 5 d. Pridėjo tuos pačius dokumentus, kaip ir 1896 m. Rusų kalbos egzamino diktantas rašytas 1901 m. balandžio 10 d. Diktantas įvertintas 2 (matyt, pagal „vokišką“ sistemą, t. y. = 4). Visų egzaminų laikymo lapas išrašytas balandžio 11 d. Liepos 1 d. Maliukevičius prašė seminarijos rektoriaus potvarkio (o сделании распоряжения) laikyti jį seminarijos auklėtiniu. Prie prašymo pridėti dokumentai: 1) Vilniaus Romos katalikų dvasinės konsistorijos 1895 m. kovo 13 d. patvirtintas gimimo ir krikšto metrikų išrašas, 2) Sabalionių valsčiaus staršinos (seniūno) 1901 m. gegužės 19 d. atleidžiamasis

liudijimas, 3) Gardino apskrities karinės prievolės komisijos 1897 m. spalio 25 d. pažymėjimas, 4) Gardino gubernatoriaus 1901 m. gegužės 30 d. pažyma apie elgesį, 5) Gardino apygardos teismo 1901 m. balandžio 25 d. pažyma apie tai, kad nebuvo teistas, 6) Oriolo gimnazijos pažymėjimas apie egzaminus vaistinininko mokinio vardui gauti, 7) kunigų seminarijos 1901 m. balandžio 11 d. egzaminų lapas (*MAB 318-14665*).

Gimimo ir krikšto metrikų išrašas padarytas iš konsistorijos archyve saugotos Ratnyčios bažnyčios metrikų knygos. Sabalionių valsčiaus seniūno O. Obuchovskio atleidžiamajame liudijime rašoma, kad nėra kliūčių K. Maliukevičiui stoti į kunigų seminariją, nuo karinės tarnybos jis esąs atleistas visam laikui. Pasak Gardino karinės prievolės komisijos pažymėjimo, šaukiamasis 1897 m. atvyko atlikti karinės prievolės ir pagal jo ištrauktą burtą turėjo tarnauti kariuomenėje, tačiau po patikrinimo pripažintas karinei tarnybai visiškai netinkamu ir todėl nuo jos visiems laikams atleistas (konkretnė netinkamumo priežastis nenurodyta). Gardino gubernatoriaus pažymoje rašoma, kad į Vilniaus RK dvasinę seminariją stoti norinčio asmens „elgesys, gyvenimo būdas, dorovinės savybės yra geri ir nieko smerktino jo elgsenoje nepastebėta“, reikalingas žyminis mokestis užmokėtas; pasirašęs gubernatoriaus pareigas ejęs pareigūnas. Gardino apygardos teismo pažymoje sakoma, kad jos prašytojas teistas nebuvo, žyminės rinkliavos mokestis užmokėtas; pasirašęs teismo pirmininko pareigas ejęs asmuo. Anot Oriolo gimnazijos pažymėjimo, egzaminuoto asmens žinios įvertintos taip: tikyba – 4, rusų, lotynų, vokiečių, prancūzų kalbos ir matematika – 3, istorija ir geografija – 4. Kunigų seminarijoje laikytų egzaminų įvertinimas: tikyba – gerai (4), lotynų ir rusų kalbos, tėvynės (Rusijos) istorija ir geografija – patenkinamai (3); egzaminų lapą pasirašė 5 asmenys: seminarijos rektorius, seminarijos inspektorius, Vilniaus mokyklų apygardos atstovas, rusų raštijos ir istorijos dėstytojai.

Vilniaus kunigų seminariją K. Maliukevičius baigė 1905 metais. Paskutiniaisiais mėnesiais šioje mokslo įstaigoje jam teko pergyventi šeimos nelaimės. Vilniaus vyskupas Eduardas Ropas 1905 m. kovo 5 d. pranešė seminarijos valdybai, jog atsižvelgdamas į kovo 3 d. prašymą, leido seminarijos auklėtiniui K. Maliukevičiui išvykti vienai dienai pasimatyti su mirštančia motina. Kovo 22 d. vyskupas leido klierikui išvykti į motinos laidotuves trims dienoms. Išvykti trims dienoms į Latežerį pas mirštantį brolių E. Ropas leido birželio 8 d. (*MAB 318-17308*).

Į kunigus Klemensas Maliukevičius iššventintas 1905 m. birželio 6 d. Visą seminarijos kursą jis baigė birželio 15-ąją ir tą pačią dieną prisiekė „Jo Imperatoriškajai Didenybei, Maloningiausiajam Imperatoriui Nikolajui Aleksandrovičiui, Visos Rusijos Monarchui“. Mat prisiekti carui kunigams pagal to meto Rusijos įstatymus buvo privaloma. Rusiškas priesaikos tekstas atspausdintas spaustuveje. Priesaiką priėmė net keturi valdžios pareigūnai (*Lietuvos valstybės istorijos archyvas, fondas 694, apyrašas 3, byla 1103; toliau: LVIA, o skaičiai reikš fondo, apyrašo ir bylos numerius*).

Tęsinys kitame numeryje

Rinkimai į LR Seimą 2008

Rinkėjų nuoroda partijoms – vienytis

Atkelta iš 1 p.

pakilti ant pjedestalo padėjo ne kokia nors viena partija ar kaip kalbama - magnatai (nors kažkiek gal ir yra tiesos), bet visos be išimties taip vadinamos tradicinės partijos, tiksliau, jų vadovai. Nenoriu nieko ižeisti, bet pernelyg didelis noras pasirodyti ekrane ne visada prideda populiarumo. Be abejo, politikai turi būti artimi žmonėms, su jais bendrauti, rodyti savus sugebėjimus, būti paprastais, tačiau viskam yra saikas. Tikrai pažįstu daug žmonių, kurie jausdavosi nepatogiai (aš taip pat), kai Seimo, Vyriausybės nariai, partijų lyderiai lipdavo į sceną pasiimti A. Valinsko svogūninį prizą. Ko tik nematėme. „Laureatai“ šokinėjo, bandė dainuoti, regzti sąmojus, nors, tiesą sakant, jų buvo gaila. Netikiu, kad ir šie „aktoriai“ viduje jautėsi jaukiai. Patyręs pramogų verslo atstovas, perprates politikų siekius rodytis ekrane, naudojosi jais, deja, kartu pasišaipydamas ir iš mūsų visų – politikų rinkėjų. Rinkimų naktį A. Valinsko žodžiai tai taikliai patvirtino, kad cirkas (suprask cirko artistai) jiems atėjus Seiman, baigsis. Gerbti rinkėjų valią būtina, bet dėl „cirko“ eliminavimo Seime labai abejoju.

Daug buvo kritikos A. Paleckio vadovaujamos „Fronto“ partijos adresu. Nesu jos šalininkas, bet pagarbos ji vis tik verta. Partija turi savo radikalią, kairiąją ideologiją, rinkėjus, o tai reiškia, kad ji nevienadienė ir kiek pataisiusi programą, gali priversti su ja skaitytis. Juk tik ką susikūrusi, neturinti gerų organizacinių struktūrų ir finansinio palaikymo, vien entuziazmu „Fronto“ partija surinko beveik tiek pat balsų kaip buvusios parlamentinės Naujosios sąjungos ir Valstiečių liaudininkų partijos.

Dėl partijos rinkiminių rezultatų, matyt, nerimauja ir LLRA vadovas p. V. Tomaševski, matęs Seime net savarankišką frakciją. Pavilioję rusų aljanso žmones ir įtraukę juos į savo partijos sąrašą dėl lengvesnio 5 proc. rinkiminio barjero jo taip ir neįveikė. Atmetus balsus, gautus kitose, netradicinėse šiai partijai apygardose (balsuota greičiausiai už įtrauktus į sąrašą rusų tautybės žmones), pasiekimas nėra girtinas. Tad ankstesnio rezultato pasiekto mobilizavus visas pajėgas per 2007 metų savivaldos rinkimus pakartojimas LLRA yra neįveikiamas uždavinys,

juolab, sugriežtinus rinkimų kontrolę, išankstinį balsavimą namuose.

Apskritai XXI amžiuje demokratinėje Europos Sąjungoje visas tautiniu pagrindu sukurtas partijas laikyčiau keistoku reiškiniu. Tad, norint tikėtis vietų Seime proporcinuose rinkimuose, situacija vers ir panašių partijų vadovus atsisakyti savų ambicijų, jungtis su kitomis partijomis.

Nestebina tai, kad LSDP rezultatai rinkimuose daugiamandatėje apygardoje per analizuojamus metus palaipsniui blogėjo. Būnant valdžioje, sulaukus globalinių finansinių bei ekonominių kataklizmų, totalios oponentų kritikos, rinkimų rezultatus, neskaitant vietų, gautų vienmandatėse apygardose, vertinčiau patenkinamai. Visgi, kai kurie dalykai stebino, ypač dažni ir keičiami pažadai, nuomonės, nesuskalbėjimas su faktiškai socialdemokratų Vyriausybės deleguota Europos Komisijos nare. Ar neprarandame socialdemokratių principų, populiarumo, neižeidžiamės partijos aktyvių darbininkų, rėmėjų, priglausdami visus besiblaškančius, be principų iš kitų partijų. Viena rimtesnių klaidų – menkas dėmesys Rytų Lietuvos problemoms. Apie jas daug rašyta,

kalbėta, todėl, manau, kad apie situaciją šio krašto rajonuose žino visoje Lietuvoje ir toks abejingumas neabejotinai mažina LSDP partijos, buvusios ilgą laiką valdžioje, populiarumą ne tik tarp Vilnios krašto žmonių, bet ir tolimesnių rajonų gyventojų. Jungimosi principas svarbus ir LSDP. Nors, tiesą sakant, tai dar daugiau turėtų rūpėti Lietuvos socialdemokratų sąjungai, atskilusiai ir tapusiai nereikšminga. Šios partijos vadovų ambicijos, manau, jie tai puikiai mato ir supranta, neduos naudos socialdemokratijos plėtrai Lietuvoje.

Kaip pažymėjau straipsnio pradžioje, aš sąmoningai neliečiau antrojo turo rezultatų. Man rūpėjo paryškinti rinkėjų požiūrį ir tendencijas partijų, o dažnai ir jų vadovų, atžvilgiu. Metų metais nieko nepasiekiančių partijų vadams pastarųjų rinkimų pamoka – jungtis ir kuo skubiau prie giminingų programomis partijų.

Žinoma, mąstyti, kalbėti, siūlyti daug lengviau nei įgyvendinti. Galima su mano samprotavimais nesutikti, kelti savas prognozes ir siūlymus, tačiau paminėtų pastabų ignoruoti nereikėtų.

Gediminas PAVIRŽIS, Vilnius

Konstitucijos dienos šventė Garliavos vidurinėje mokykloje

**Virginijus OVERLINGAS, Garliava, Kauno r.,
Garliavos vidurinės mokyklos istorijos mokytojas**

*Konstitucijos dienos paminėjimas**Mokiniai domėjosi Konstitucija*

Kauno rajono Garliavos vidurinėje mokykloje, kaip ir visoje Lietuvoje, 2008 m. spalio 24-os dienos rytas prasidėjo maloniais rūpesčiais, kaip geriau suorganizuoti Konstitucijos dienos paminėjimą. Visą savaitę mokiniai studijavę Lietuvos Respublikos Konstituciją, prisiminę, ką apie pagrindinius mūsų šalies įstatymus sužinojo per pamokas, rengėsi rašyti testą „Ką aš žinau apie savo šalį“.

Devintą valandą mokyklos istorijos kabinete testą spęsti susirinko dvylikųjų klasių mokiniai. Juos pasveikino svečiai iš Kauno rajono kultūros, švietimo ir sporto skyriaus – tai vyriausiosios specialistės Jūratė Chudinskienė ir Edita Svidinskienė. Jos palinkėjo mokiniams nuolat domėtis svarbiausiais Respublikos įstatymais ir perdavė Kauno rajono savivaldybės

dovanas mokiniams – rašiklius su rajono simbolika.

Geriausiai iš dvyliktojų testą atliko Rimvydas Pečiulaitis, surinkęs 18 taškų iš 20 galimų. Tai geriausias rezultatas mokykloje. Per istorijos pamokas testą taip pat atliko kiti 8–12 kl. mokiniai (iš viso 210). Tai buvo ne tik pilietiško patikrinimas, bet ir gera mokomoji priemonė, galima traktuoti ir kaip pasiruošimą egzaminams, nes klausimų iš Konstitucijos būna ne vienas ir ne du. Džiugu buvo matyti, kaip mokiniai domisi Konstitucijos įstatymais. Tokios pilietinės akcijos reikalingos mokiniams, nes verčia mąstyti, domėtis savo krašto įstatymais, istorija.

Suvedant rezultatus, stengtasi, kad

į geriausiai išlaikiusių testą mokyklos dešimtuką patektų po du iš kiekvienos klasės (8-12). Rezultatai parodė, kad ir žemesnių klasių mokiniai gerai žino Konstitucijos nuostatas. Gaila, kad organizatoriai VŠĮ „Drąsinkime ateitį“, Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministerija, Lietuvos žurnalistų sąjunga šias metais apsiribojo testu su 20 klausimų. Tokį testą mokiniai įveikia gana greitai, jiems neprireikia 20 minučių.

Labai puikus projekto organizatorių žingsnis yra diplomai. Mūsų mokykla šiuo diplomu apdovanos atskirų klasių mokinius, nepatekusius į mokyklos geriausiųjų dešimtuką.

Testo „Ką žinau apie savo šalį“, skirto Lietuvos Respublikos Konstitucijos dienai paminėti, rezultatai Kauno rajono Garliavos vidurinėje mokykloje (20 galimų taškų):

1. Pečiulaitis Rimvydas 12 klasė – 18 taškų, 2. Verpečinskaitė Inga 10 klasė – 17 taškų, 3. Žilinskaitė Jolita 10 klasė – 17 taškų, 4. Mitkutė Onutė 12 kl. – 16 taškų, 5. Juškaitė Karolina 11 kl. – 16 taškų, 6. Gužauškas Tadas 9 kl. – 15 taškų, 7. Poškevičius Lukas 11 kl. – 14 taškų, 8. Tamošiūnaitė Jovita 9 kl. – 14 taškų, 9. Zelba Vilius 8 kl. – 13 taškų, 10. Garmutė Viktorija 8 kl. – 12 taškų.

Uždegė aukurą ant piliakalnio žilo

Irina JUSIENĖ,

Sirvetos regioninio parko vyr specialistė-ekologė

Senovėje keliu važiavo slavų pirklys, į vežimą pasikrovęs daugybę avikailių. Užsinorėjo parūkyti. Skiltuvu degdamas pypkę, uždegė avikailius. Nuo ugnies pasibaidė arklys, o pirklys bėgdamas iš vežimo išmėtė avikailius. Juos rinkdamas dejavo: „Aučina, aučina“.

Taip mūsų kraštietis Antanas Karmonas aprašo Aučynų legendinę kilmę 2005-aisiais išleistoje ir Lietuvos vardo istoriniuose šaltiniuose paminėjimo tūkstantmečiui skirtoje knygoje „Lietuvių genties didkelis“.

Knygos autorius pateikia ir daugelio kitų kaimų, dabar esančių Sirvėtos regioninio parko teritorijoje, legendinės kilmės aprašymus: Matukai nuo matkų – sruogų linų, kuriuos augino kaimiečiai, kilęs pavadinimas, Kulniškė nuo ponaičių pasivertusio velnio, kuris tol šokdino gražias kaimietes, kol jam kulnas atsilo, Bivainiškė (Bevainiškė) – šioje vietoje senovėje gydė kovose sunkiai sužeistuosius, kuriems gydymo laikotarpiu gyvenimas jau buvo be vaino, ir t. t.

Žilos praeities ir vėlesnių laikų žmonės jau seniai atgulė amžinam poilsiui kapinėse. Kai kuriose iš jų dabar jau nebelaidojama. Tačiau parko darbuotojų iniciatyva, pasitelkus vietos visuomenę ir Švenčionių vidurinės mokyklos mokinius, prieš Vėlines sutvarkytos žmonių amžino poilsio vietos. O spalio 29-ąją praeities kartų atminimui pagerbti parkas pakvietė žmones į prasmingą poetiško pavadinimo renginį „Uždekime ugnelę ant Aučynų piliakalnio žilo“.

Renginyje dalyvavo: Seimo narys Andrius Baranauskas, Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorė Vida Rastenienė, Švenčionių seniūnas Tadas Bečelis ir seniūnijos darbuotojai, atvyko ir atėjo aplinkinių kaimų gyventojai iš Aidukų, Aučynų, Kryčelių, Matukų, Šventos, Šutonių, Vaikučių kaimų ir iš tolesnių vietovių. Pas daugelį iš jų parko

Renginio dalyviai ant Aučynų piliakalnio

darbuotojai buvo užsukę į namus bei įteikę pakvietimus. Gausiai susirinko jaunimo iš Švenčionių Z. Žemaičio, Švenčionių gimnazijų ir mokyklų, o kartu su jaunimu ir mokytojai, būrelių bei jaunimo grupių vadovai, Nalšios muziejaus, Papildomo ugdymo centro, kultūros darbuotojai.

Buvęs ilgametis parko direktorius Stasys Zakarevičius susirinkusiems papasakojo ne tik apie Aučynų kaimo kryžiaus, bet ir kitų kryžių istorijas. Žmonės važiuodami pro kryžių visuomet stabteldavo, nuimdavo kepurę ir nulenkdavo galvą. Kryžiai – tai žmonių paguoda bėdoje, saugojimas nuo piktų dvasių ir nelaimių.

Seimo narys Andrius Baranauskas daug papasakojo apie savo tėvų ir senelių praeitį, jaunystės dienas praleistas šiame

krašte, bei įteikė parko direkcijai angelo sargo statulėlę. Prie Aučynų kryžiaus jaunimo atstovai ir administracijos direktorė – kraštiečių Vida Rastenienė padėjo gėles.

Renginio dalyviai aplankė Aučynų kapinaites ir uždegė žvakutes ant 1941 m. birželio mėn. sukilimo dalyvio Juozo Šalnos kapo, kario savanorio Stasio Černiausko ir kitų kapų.

Apie piliakalnių istoriją, apie jų gynybinę reikšmę papasakojo Sirvėtos regioninio parko vyriausias specialistas kraštotvarkininkas Jonas Vavilavičius. Daug įdomių faktų apie piliakalnius pateikė Seimo narys Andrius Baranauskas. Apie aplinkinių kaimų pavadinimus bei vietovardžių įdomiai papasakojo Lionė Stundžienė.

Ant Aučynų piliakalnio uždegtas

aukuras – tai kartu ir įrodymas, kad šią žemę palikusiujų atminimas neužmirštas gyvųjų širdyse. Vilties, susikaupimo ir senolių pagerbimo tema jaunimas nupiešė piešinius. Jaunieji skaitovai, vadovaujami mokytojos Ritos Jusienės, skaitė mūsų krašto rašytojų sukurtas eiles.

Renginį menine programa labai pajavairino Švenčionių jaunimo grupės „Arka“, vadovaujamos Gyčio Šalnos, atliekamos liaudies dainos. Švenčionių gimnazijos ir pagrindinės mokyklos ateitininkų kuopa „Rytas“ deklamavo eiles. Švenčionių kultūros centro vaikų folkloro ansamblis, vadovaujamas Mildos Petkevičienės, atliko keletą sutartinčių. Kaimų gyventojai traukė savo jaunystės giesmes, jiems pritarė ir visi susirinkusieji.

Administracijos direktorė Vida Rastenienė padėjo renginio organizatoriams ir dalyviams bei padovanojo parkui, Seimo nariui ir buvusiam parko direktoriui atminimo dovanas.

Renginį vainikavo Sirvėtos parko direktorės tokie žodžiai: „Noriu padėkoti visiems suradusiems laiko pabūti kartu, pasidalinti prisiminimais, padainuoti, už nuoširdų 3-jų kartų bendravimą. Jaunimo dalyvavimas tokiuose renginiuose suteikia mums visiems vilties, kad bus tęsiamos ir puoselėjamos tautos tradicijos, mes, parko darbuotojai, džiaugiamės, kad susipažinote, pabuvote prie kultūros paveldo objekto – Aučynų piliakalnio. Kadangi parke turime ne vieną ir ne tik kultūros, bet ir gamtos paveldo objektų, todėl visada lauksime dalyvių ir kituose renginiuose. Dar kartą dėkoju visiems ir iki malonių susitikimų.“

Renginio dalyvius prie Saločio ežero Aučynų kaimo moterys vaišino krosnyje kepta namine duona, pyragais, parko darbuotojai – žuviene, karšta arbata.

Vietiniai žmonės liko patenkinti regioninio parko organizuotu prasmingu renginiu.

Vaikai ir bajorai kalbėjo apie 1863 m. sukilimą

Mgr. Žilvinas RADAVIČIUS, Vilnius

Vilniaus Senamiesčio vidurinės mokyklos moksleiviai, mokytojai ir bajorai Lietuvos nacionaliniame muziejuje aplankė parodą „1863 m. sukilimas Lietuvoje“, skirtą 145-osioms sukilimo metinėms atminti.

Šis sukilimas prasidėjo 1863-01-22 Lenkijoje ir išplito po visą buvusios Abiejų tautų Respublikos (ATR) teritoriją (daugiausia Lietuvą, Ukrainą ir Baltarusiją). Pagrindiniu sukilėlių tikslu buvo siekis išsivaduoti iš Rusijos imperijos valdžios.

Mėgindamas sumažinti sukilimo mastus Vilniaus generalgubernatorius M. N. Muravjovas pradžioje mainais už pasidavimą carinei valdžiai žadėjo atleisti sukilėlių „kaltes“, o su carizmui nepasidavusiais sukilėliais ir jų rėmėjais žiauriai susidorojo. Tarp jų buvo ir šio sukilimo Lietuvoje vadai – Antanas Mackevičius, Kostas Kalinauskas, Zigmantas Sierakauskas ir kt.

Numalšinus sukilimą, carinė valdžia ėmėsi griežtų represijų: spartino Lietuvos žemių kolonizavimą ir vietovardžių rusinimą, lietuviybės draudimą, persekiojo juodai apsirengusius asmenis, nes ši spalva simbolizavo gedulą.

Draudimą spausdinti ir įvežti lietuviškas knygas lotynišku šriftu 1866 01 30 oficialiai patvirtino caras Aleksandras II. Šis draudimas galiojo 40 metų.

Milžinišką lietuviybės palaikymo darbą atliko katalikų dvasininkai, kurie neišmokusiems lietuviškų poterių vaikams dažnai neduodavo išrišimo iš nuodėmių ir daraktoriai (dažniausiai kaimo pogrindžio sąlygomis dirbę mokytojai), kurie savo

Vilniaus Senamiesčio vidurinės mokyklos mokiniai prie Lietuvos Karaliaus Mindaugo paminklo

mokinių ugdymo procesą derindavo su jų fizinėmis bausmėmis: klupdymu ant žirnių ir plakimu rykštėmis.

Atsisakę galimybės paklūpoti ant žirnių Senamiesčio vidurinės mokyklos moksleiviai apžiūrėjo pusiau lietuviškais, pusiau lenkiškais rašmenimis spausdintas nelegaliai knygnešių spaudos draudimo metais atgabentas lietuviškas knygeles bei to meto mokinio medinį „portfeliuką“, sužinojo, kad vaikai daraktoriaus užduotis užsirašydavo žąsies plunksna tušu ant popieriaus lapo arba

grifeliu ant grifelinės lentelės. Tokį mokymosi būdą mielai išbandyti sutiko ir ekskursantai.

Siekdama rusų kolonistams perleisti, kuo daugiau žemės, carinė valdžia 1865 12 10 įstatymu priverė daugelio sekvestruotų dvarų ir žemės sklypų savininkus parduoti arba iškeisti savo žemėvaldą į jų analogą už Šiaurės Vakarų krašto (buv. Vilniaus, Kauno, Gardino, Minsko, Mogiliovo ir Vitebsko gubernijų teritorija) ribų.

Carinė valdžia įsteigė nemažai kolonizacijos procesus spartinusių įstaigų,

viena iš jų Valstiečių žemės bankas, kuris supirkdavo „lenkų kilmės“ (dažniausia taip buvo vadinami bajorai) asmenų žemėvaldą, ją lengvatinėmis sąlygomis perleisdavo rusų sentikiams, valdininkams, atvykėliams iš kitų Rusijos regionų.

Kolonizacijos procesas Lietuvoje nebuvo sėkmingas, nes daugelis naujakurių gautą žemę parduodavo ir grįždavo namo.

Pasak renginyje dalyvavusios buvusios Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos vadės Undinės Nasvytytės, jos artimieji už dalyvavimą 1830-1831 m. ir 1863-1864 m. sukilimuose netekę net 6 dvarų neprarado patriotizmo ir pilietiško jausmo, o naujai užgyventais turtais naudojosi iki pat sovietmečio pradžios, kuomet sovietai atėmė viską, išskyrus garbę, orumą ir Tėvynės meilę (artimuosius ištrėmė į Sibiro lagerius).

Bajoraitė Anna Rimeikienė mokinius supažindino su šiame sukilime dalyvavusių savo protėvių – bajorų Kovzanų (Kowzan) baudžiamosiomis bylomis, kuriose yra ir dėl savo žiaurumų „koriku“ praminto paties M. N. Muravjovo pasirašytų dokumentų, parodė savo giminės herbą „Trąbą“ (liet. „Trimitai“).

Moksleiviams ši išvyka buvo ypač naudinga, nes jie šioje parodoje gautas žinias galės panaudoti istorijos, pilietiško pagrindų ir lietuvių kalbos pamokose.

Siekdami plačiau supažindinti moksleivius su Lietuvos istorija, drauge su jais aplankėme atstatomo mūsų valstybingumo simbolio – Valdovų rūmų apylinkes, nusifotografavome prie paminklo Lietuvos karaliui Mindaugui.

Lietuva-Ukraina

Vilniaus ukrainiečių bendrija: veikla ir perspektyvos

*Straipsnis skiriamas dr. Nadijai Neporožniai atminti (1948 09 09–2004 11 27)**Plečiantis Lietuvos ir Ukrainos moksliniams bei kultūriniais ryšiams svarbus vaidmuo tenka jau nepriklausomybę atgavusioje Lietuvoje išikūrusioms ukrainiečių draugijoms, turinčioms ilgalaikes tradicijas: ne viena jų pradėjo veikti dar tarp Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų.***Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ,****Šiaulių universitetas, Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas***Tęsinys. Pradžią Nr. 18*

Vilniaus ukrainiečių bendrija padėjo nemaža pastangų atidaryti T. Ševčenkai skirtą muziejų (pirmininkė Natalija Šertvytienė surinkusi vertingos medžiagos), tačiau kol kas tai neįgyvendinta.

Vilniaus ukrainiečių bendrijos nariai tyrinėja ir kitų žinomų Ukrainos rašytojų bei poetų veiklą Lietuvoje: Jakovą Golovackį (1814–1888), Lesią Ukrainą (1871–1913), Meletijų Smotrickį (1578–1633) ir kt.

Dera pastebėti, kad J. Golovackis 1867–1888 m. yra darbavęs ir Lietuvoje, Vilniuje ir palaidotas. J. Golovackio veiklą yra tyrinėjusi ir dr. Nadija Neporožnia (1948 09 09–2004 11 27), kurios ne vieną straipsnį, sulaukusį aštrių diskusijų, spausdino vienintelis Lietuvos istorijos laikraštis „Voruta“. Dr. Nadijos Neporožnios iniciatyva 1992 m. birželio 3 d. buvo įkurta Lietuvos ukrainistų asociacija, jungusi įvairių tautybių asmenis, kuriuos vienijo meilė ir noras pažinti Ukrainą. Tačiau su mokslininkės mirtimi užsibaigė organizacijos veikla.

Vilniaus ukrainiečių bendrijos iniciatyva, minint dr. N. Neporožnios gimimo 60–metį, baigiama rengti jai skirta knyga „Man ne visvien“ (ukrainiečių kalba) – straipsnių rinkinys, kuriame surinkta dalis N. Neporožnios publikuotų darbų, spausdinamos mintys apie ją, apžvelgiami jos darbai, pateikiama autobiografija.

2007 m. Natalijos Šertvytienės iniciatyva organizuota ukrainiečiams ir lietuviams pažintinė kelionė į Lesės Ukrainos gimtinę. Galima pasidžiaugti, kad ši kelionė išsiplėtė į lietuvių – ukrainiečių istorinių ryšių paiešką: Lucko–Liubarto pilis, XV a. pradžios istorinių įvykių paralelės su nūdienu ir švietėjiška dabarties veikla.

Bendradarbiavimas su Ukrainos ambasada

Būtina akcentuoti Ukrainos ambasados, ypač buvusio ambasadoriaus Boryso Klimčiuko, jo patarėjo dr. Grigorijaus Nečeporenko ir buvusios Kultūros atašė Olenos Paryš, nuoširdų dalykinį bendradarbiavimą bei pagalbą Lietuvos ukrainiečiams. Be to, Ukrainos ambasada maloniai leidžia naudotis savo sale Vilniaus ukrainiečių draugijos renginiams, tarpininkauja bendradarbiaujant ir su mokslinėmis bei kultūrinėmis institucijomis Ukrainoje.

Daug renginių, ypač pastaraisiais metais, organizuota kartu su Ukrainos ambasada. Be T. Ševčenkai skirtųjų, paminėsime dar keletą: Ukrainos Nepriklausomybės dienos, Ukrainos sukilėlių armijos 65-mečio minėjimas, renginiai, skirti bado genocidui Ukrainoje.

Džiugu, kad Vilniaus ukrainiečių bendrijos nariai kviečiami į valstybinius renginius, organizuojamus Ukrainos ambasados, tarkim, Valstybiniam apdovanojimui.

2007 m. kovo 11 d. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo išvakarėse (t. y. kovo 7 d.) į Lietuvą atkeliavo naujas Ukrainos valstybinis apdovanojimas – Pirmojo laipsnio ordinas „Už narsą“ (За мужність). Šiuo ordinu Ukrainos prezidentas Viktoras Juščenko už aktyvią veiklą, narsą ir drąsą kovojant už laisvės ir demokratijos idealų įgyvendinimą,

Gimtose Jaremčios vietose – Natalijos Šertvytienės vaikai Ričardas ir Ingrida (2004 m.)

vykdant Helsinkio nutarimus ir minint Ukrainos „Helsinkio“ grupės įkūrimo 30–metį, jos iniciatorius ir aktyvistus (iš viso 41 asmenį) apdovanojo Pirmojo laipsnio ordinu „Už narsą“. Tarp Ukrainos Helsinkio grupės apdovanotųjų ir du kitų valstybių piliečiai: estas Mart–Olav Niklus ir lietuvis Viktoras Petkus, gerai Ukrainoje žinomas, 25 metus nelaisvę patyręs kovotojas.

Ukrainos ambasadorius Lietuvos Respublikoje Borys Klimčiuk kalbėjo apie Ukrainoje įkurtos „Helsinkio“ grupės veiklą. Ši grupė, įkurta 1976 m. lapkričio 9 d., suvienijo tiesos gynėjus – įvairių pažiūrų ir tautybių žmones, kurie buvo vieningi sprendžiant žmogaus teisių, spaudos, žodžio, demonstracijų, informacijos bei idėjų laisvės klausimus. Ukrainos Helsinkio grupei priklausė buvę politkaliniai, jų giminaičiai bei draugai, jaunimas, siekęs gyventi laisvoje demokratinėje šalyje ir negailėjęs jėgų bei gyvybės šiam kilniam tikslui įgyvendinti.

Bendradarbiavimas su lietuvių, ukrainiečių istorikais

Vilniaus ukrainiečių bendrijos nariai aktyviai dalyvauja ir lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacijos organizuojamuose renginiuose, skirtuose Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino bei lietuvių ukrainiečių

istorinių-kultūrinių ryšių tyrinėjimams.

2001–2007 m. Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija suorganizavo 8 konferencijas iš ciklo „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas“. Keturios vyko Lietuvoje: Bazilionuose, Šiauliuose, Vilniuje (2001, 2003, 2004, 2006) ir keturios – Ukrainoje: Lvoje, Krechive, Dobromylyje, Voluinės Vladymyre, Bučiačyje, Lavrive ir Staro Stambire (2003, 2004, 2005, 2007).

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė N. Šertvytienė kartu su kitais organizacijos nariais (Vasilijum Kapkanu) dalyvavo Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino konferencijose Lietuvoje. Ji ne tik skaitė savo parengtus pranešimus, bet ir talkino lietuviams ar ukrainiečiams mokslininkams verčiant jų pranešimus į lietuvių ar ukrainiečių kalbas.

Vilniaus ukrainiečių bendrijos veikla gerai žinoma sostinės inteligentams, todėl neatsitiktinai bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė kviečiama į įvairias sostinės mokyklas, kur ji organizuoja renginius, skirtus Ukrainos dienoms ir supažindina moksleivius ir pedagogus su Ukrainos istorija, kultūra, papročiais, muzika, poezija ir t. t.

Vienas svarbių 2007 metų renginių – Ukrainiečių sukilėlių armijos (Ukrain-ska Povstanska armija – UPA) 65-mečio

minėjimas. Renginio, kuris vyko 2007 m. gruodžio 16 d. Ukrainos ambasados salėje, organizatorė – Vilniaus ukrainiečių draugijos pirmininkė gydytoja Natalija Šertvytienė. Reikia pasakyti, kad ambasados salė vos sutalpino susirinkusius ukrainiečius ir lietuvius, atvykusius daugiau sužinoti apie šią armiją, veikusią 1942–1950 metais (paskutiniai dalinai likviduoti tik 1955 metais) ir atlikusią svarbų vaidmenį Ukrainos istorijoje, pasiklausyti Lvovo nacionalinio Ivano Franko universiteto bandūrisčių kvarteto: Olgos Maciupos, Marijos Baruckos, Oksanos Baruckos ir Salomėjos Stelmach bei studentų skaitomos poezijos.

Vilniaus pedagoginio universiteto doc. dr. Edvardas Kriščiūnas, dėkodamas už renginį, vedė kai kurias paraleles tarp Ukrainiečių sukilėlių armijos ir mūsų – Lietuvos – partizanų – miško brolių – veiksmų, džiaugėsi turėjęs galimybę išgirsti jaunų studentų, karštai mylinčių savo kraštą, atliekamas melodijas, jaudinančias kiekvieno širdį. Akcentavo, kad ukrainiečių tauta turinti didžiulę krikščionišką dvasią – tai itin svarbu tautos ir valstybės suklestėjimui, itin svarbu, kad renginys vyksta Ukrainos ambasadoje.

Studentės iš Lvovo nacionalinio Ivano Franko universiteto Tautinių bendrijų namuose susitiko su Vilniaus ukrainiečių bendrijos nariais. Be to, turėjo galimybės susipažinti ir su Vilniumi. Būtina pažymėti, kad Vilniaus ukrainiečiams daug talkina Tautinių bendrijų namų direktorė Alvyda Gedaminskienė, kuri ne tik dalyvauja visuose ukrainiečių ir kitų tautinių bendrijų renginiuose, bet ir pati prisideda organizuojant renginius.

Ukrainiečių masinės informacijos priemonės ir meninė raida

Apie Vilniaus ukrainiečių bendriją, kitas ukrainiečių visuomenines organizacijas, jų veiklą žinių teikia radio bei televizijos laidos, periodinė spauda. Pirmaisiais atgautos nepriklausomybės metais Lietuvoje pradėjusios veikti masinės informacijos priemonės dėl įvairių priežasčių, daugiausia finansinių, po kelių metų ar dar greičiau darbą nutraukė. Vienų darbas buvo atgaivintas kitomis formomis, kitos ir visai nebeatsigavo. Panaši situacija buvo ir su meno kolektyvais. Glaustai pristatysime ukrainiečių masinės informacijos priemones, atspindėjusias ir Vilniaus ukrainiečių bendrijos veiklą, paminėsime ir ukrainiečių meno kolektyvus.

Ukrainiečių radio laida. Radio laidos ukrainiečių kalba pradėtos transliuoti tik Tautinio atgimimo laiku. 1989 m. balandžio 15 d. per antrąją radio programą transliuota pusės valandos trukmės laida tapo tradicine: kartą per mėnesį radio klausytojai buvo supažindinami su Lietuvos ukrainiečių gyvenimu. Nuo 1992 m. radio laida buvo girdima jau du kartus per mėnesį.

1997 m. ši laida pavadinta „Putino kekės“ (Kalynovi hrona). Po rekonstrukcijos – tai radio kanalas – „Klasika“, o rubrika „Santara“ – tautinėms bendrijoms skirta dalis, kurioje ir girdime Jurijaus Pankivo parengtą laidą „Putino kekės“. Redaktorius Jurijus Pankivas dirba nuo pat pirmųjų ukrainiečių radio laidų eteryje. Pradžioje jam talkino ir laidą vedė Valentina Kukinenė, po jos dirbo Natalija Michailova, vėliau – po pertraukos nuo 2002 m. metus laiko dirbo Olga Kondračuk. Dabar ukrainiečių radio laidą rengia vienas Jurijus Pankivas.

Tęsinys kitame numeryje

Vilniaus universiteto istorija

Jo mintys aktualios ir šiandien

Birutė ŽEMAITAITYTĖ, Vilnius

2008 m. spalio 5 d. sukako 70 metų nuo didžio, tačiau mažai kam žinomo, prieškarinio Vilniaus Stepono Batoro universiteto rektoriaus, literato ir mastytojo prof. Mariano Zdziechowskio mirties. Jo vardas buvęs garsus ne tik Vilniuje, tuometinėje Lenkijoje, bet ir toli už jos ribų, dabar, deja, pamirštas. Nors, beje, Vilniaus rajone yra Sudervės Mariano Zdziechowskio pagrindinė mokykla.

Šiomet Vilniuje spalio 2-3 d. (ketvirtadienį-penktadienį) Lietuvos katalikų mokslo akademijoje (Pilies g. 8) vyko bendra lietuvių ir lenkų akademikų konferencija „Perpratęs totalitarizmą: Marianas Zdziechowski“. Ją surengti nebuvo lengva, nes organizatoriai – LKMA ir Krokuvos Jogailos universitetas – susidūrė su dideliu visuomenės abejingumu. Tačiau konferencijos komiteto vadovo, labai susidomėjusio ir užsidegusio M. Zdziechowskio idėjomis, dr. Dariaus Barono dėka ji įvyko. Projekto partneris Lenkų institutas Vilniuje. Pranešimus dviem kalbom skaitė Lietuvos ir Lenkijos istorikai.

Konferenciją pradėjo svečias iš Krokuvos prof. habil. dr. Jan Skoczyński, visus pakvietęs ir toliau bendradarbiauti. Trumpai ją dar pristatė ir svečias prof. habil. dr. Bogdan Szlachta.

Šiek tiek istorijos

M. Zdziechowski, išvalgiai ir negailestingai demaskavęs bolševizmą, save kildino iš Gediminaičių dinastijos bei vadino LDK piliečiu.

Mastytojas ir literatas gimė 1861 m. balandžio 30 d. Minsko gubernijoje, netoli Rakovo, buvusiame Novosiolkų dvare. Mirė 1938 m. Vilniuje ir palaidotas Antakalnio kapinėse. 1873-1879 m. vidurinį išsilavinimą įgijo Minsko gimnazijoje. Tada įstojo į Sankt-Peterburgo universiteto Istorijos-Filosofijos fakultetą. Iš provincijos atvykusiam studentui imperijos sostinė buvo pirmasis žingsnis į platesnį pasaulį; vėliau mokėsi Tartu universitete. Pasirinkęs slavistiką, nagrinėjo lyginamąsias slavų tautų literatūrų studijas. Jas baigė 1882 m. Įgijo slavų filologijos daktaro laipsnį bei pelnė aukso medalį už konkursinį darbą apie rusų epo herojų Dobrynią Nikitičių. 1883-1884 m. tęsė slavistikos ir lyginamosios literatūros studijas Grace, Zagrebe, Ženevoje. 1884-1889 m. vėl gyveno Peterburge, kur rengė disertaciją. Ją paskelbęs kaip monografiją „Mesianistai ir slavofilai“ 1889 m. Krokuvos Jogailos universitete gavo filosofijos mokslų daktaro laipsnį, o 1894 m. už studiją „Baironas ir jo epocha“ – to paties universiteto habilitaciją. 1899 m. jam buvo suteiktas ekstraordinarinio, o 1904 m. – ordinarinio profesoriaus titulas. Jau 1903 m. tapo prestižinės Mokslų akademijos Krokovoje nariu-korespondentu, o 1909 m. – tikruoju nariu.

Įsikūręs Krokovoje M. Zdziechowskiis aktyviai dalyvavo kultūriniame gyvenime. Buvo vienas iš pagrindinių 1901 m. Krokovoje įkurto Slavų komiteto steigėjų. Kaip pavergtos tautos atstovas aktyviai dalyvavo slavų tautų visuomenės veikėjų kongresuose. Gerai išmanydamas rusų literatūrą, palaikydamas ryšius su tokiais rusų minties galiūnais kaip Levas Tolstojus, Vladimiras Solovjovas, Sergejus Bulgakovas, Eugenijus Trubeckojus ar Mikalojus Berdiajevas, jis laikomas rusų dvasios žinovu.

1914 m. po paskelbto Rusijos armijos vado atsišaukimo į lenkų tautą tarp lenkų įsivyravo iliuzija, kad naująją Lenkiją bus galima kurti remiantis Rusija, M. Zdziechowskiis buvo vienas iš mažumos, kuris

Marianas Zdziechowski

ši karinės vadovybės pareiškimą vertino kaip taktinę gudrybę, kuria rusai siekė užsitikrinti lenkų lojalumą kilus karui su vokiečiais. Šiuo atveju gerai išryškėjo jam būdingas kovos bruožas, kurią diktavo moralės ir etikos postulatai.

Būdamas katalikas, kritikavo paviršinį religingumą, norėjo, kad žmonės asmeniškai išgyventų tikėjimą, kad kunigai nebūtų intelektualiai apsnūdę. Bažnyčioje matė patikimą dvasios viršenybės prieš materiją garantiją. Tikrasis jo pašaukimas – kova su materialistiniu bei mechaniniu požiūriu į žmogiškąją tikrovę.

Literato ir mastytojo filosofinė vaizduotė bei literatūrinis palikimas

Pirmosios sesijos metu spalio 2 dieną pranešimą „Ideologiją versus religiją. Keletas pastabų apie M. Zdziechowskio antitotalitarizmą“ lenkų kalba perskaitė prof. habil. dr. J. Skoczyński. Prof. habil. dr. Alvydas Jokubaitis iš Vilniaus, pradėjęs padėka organizatoriams ir savo pranešimu stengdamasis parodyti šio mastytojo vaizduotės šaltinius, įdomiai paskaitė medžiagą apie buvusio VU rektoriaus filosofinę vaizduotę. Jis - vaizduotės žmogus, gyvenęs kitokiais vaizdiniais nei to meto žmonės. Tapo romantiku, bet be romantinių iliuzijų. M. Zdziechowskiis kalbėjo apie pasaulio pabaigą; simboliškai su juo baigėsi lenkų filosofijos tradicija. Mėginęs sujungti romantizmą ir katalikybę, virto katalikišku modernistu. Ryšiai su rusų filosofais nulėmė susidomėjimą Rusija. Tai ir sustiprino jo filosofinį pesimizmą.

Temą „Rusija ir bolševizmas Mariano Zdziechowskio požiūriu“ nagrinėjo svečias habil. dr. Marek Kornat (Varšuva).

Minėtas dr. D. Baronas rutuliojo jo antisovietinį palikimą Vilniuje bei pasidalino savo išpūdžiais tiriant M. Zdziechowskio literatūrinį palikimą, kuris nėra iškeltas į viešumą, nors ir išlaikė laiko išbandymus. Literatas skambino pavojaus varpais dėl bolševizmo grėsmės Lenkijai. Istorikas dar papasakojo ir keletą įdomių M. Zdziechowskio biografinių įvykių.

Antrąją sesiją po pietų sudarė vien lenkų trys istorikai-mokslininkai (prof. habil. dr. B. Szlachta, prof. habil. dr. Henryk Kiereš ir dr. Pawel Skrzydlewski). Pirmasis atvykęs iš Krokuvos, o du – iš Liublino, pristatė buvusio VU rektoriaus požiūrį į šiuolaikinės valstybės ir teisės problemas, pseudofilosofines totalitarizmo šaknis, XX a. totalitarizmus ir jų civilizacinius bei filosofinius pagrindus.

Kas siejo su Vilniumi

1918-1919 m. įsikūręs Vilniuje, M. Zdziechowskiis įsijungė į atkuriamo Stepono Batoro universiteto veiklą. 1919-1933 m. (iki pensijos) vadovavo visuotinės literatūros katedrai. 1921 m. tapo Humanitarinių mokslų fakulteto dekanu, 1925 m. išrinktas rektoriumi ir šias pareigas ėjo iki 1927 m. pradžios. Jis tyrinėjo rytų slavų literatūros problemas, skaitydamas romantizmo ir baironizmo istoriją Rusijoje, Lenkijoje bei kursą apie M. Lermontovą. Vilniuje tapo vienas iš garsiausių žmonių, turėjęs didelį autoritetą. M. Zdziechowskiis pripažinimą Europos akademiniame pasaulyje rodė jo skaitomos paskaitos Berlyne, Sorbonoje. 1928 m. M. Zdziechowskiis tapo Vengrijos mokslų akademijos užsienio nariu, 1930 m. - Šėgedo, o 1933 m. - Tartu ir Vilniaus universiteto garbės daktaru. Gyvendamas Vilniuje nutolo nuo slavofilų ideologijos ir

tapo Vengrijos draugu, nes buvo įsitikinęs, kad artimas Lenkijos ir Vengrijos bendradarbiavimas galėjo duoti šansą atsispirti Rytų milžino spaudimui.

Nepaisant, kad M. Zdziechowskiis visuomet pirmenybę teikdavo intelektualiniam darbui, jo visuomeninės pareigos jausmas neleisdavo atstumti prašymus užimti įvairias pareigas: nuo 1923 m. jis ėjo Vengrų Bičiulių, nuo 1927 m. Literatų, nuo 1933 m. Mokslo bičiulių draugijos pareigas. Buvo vienas iš steigėjų Rytų Europos tyrimų instituto. 1930 m. Vilniuje įkurtas institutas buvo viena iš pirmųjų sovietologinių įstaigų Laisvajame pasaulyje, kuriame sovietologinės studijos padarė didelę karjerą tik po 1945 m. Šiuo požiūriu Vilniaus Rytų Europos tyrimų institutas buvo gerokai aplenkęs savo laiką.

Kai 1925 m. vysk. Jurgis Matulaitis buvo ujamas iš Vilniaus vyskupo sosto, M. Zdziechowskiis buvo vienas iš nedaugelio lenkų, nepasidavusių nacionalistinėms aistroms.

Bolševizmo grėsmės pranašas

Spalio 3 d. per pirmąją sesiją pasisakė krovietis dr. Arkady Rzegocki, papasakojęs apie M. Zdziechowskį ir nacionalizmą. Iš Vilniaus dr. Ramūnas Trimakas perskaitė įdomų pranešimą „Europos aklumas ir totalitarizmo pažadai“, kuri pats pavadino trumpa eseistinio džiazio variacija, kartais nesilaikančia ritmo. M. Zdziechowskiis buvo atskalūnas, prabilęs apie bolševizmą ir nurodęs krikščioniškų šaknų netektį; kai nėra Dievo, nėra nieko. Pasak Ramūno Trimako, M. Zdziechowskiis – XIX a. II p. reliktas, nes tapo nereikalingas nei Lietuvai, nei Lenkijai. Laikui bėgant du žvėrys – nacizmas ir bolševizmas – susikibo vienas su kitu. Netrumpos diskusijos metu prof. A. Jokubaitis M. Zdziechowskį palygino su Don Kichotu be komunizmo; jis kovojo vienas, kai visi gyveno kitomis idėjomis, ir miršta stovėdamas, o ne puldamas.

VU doc. dr. Paulius V. Subačius išryškino M. Zdziechowskio ir arkivyskupo Jurgio Matulaičio sąsajas, pradėjęs tuo, kad profesoriaus pavarde jau buvo sutikęs prieš dvylika metų, skaitydamas apie J. Matulaitį. Pasak jo, galbūt arkivyskupas čia, LKMA Auloje, priimdavo ir bendraudavo su M. Zdziechowskiu.

Dr. Rimantas Miknys (Vilnius) pristatė savo pranešimą „Marianas Zdziechowskį krajovcinės idėjos šviesoje“. 1923 m. žemdirbių suvažiavimas ši mastytoją susiejo su krajovcine idėja. R. Miknys apie M. Zdziechowskį kalbėjo kaip konservatorių. Apibūdino krajovcų judėjimą. Tai – Lietuvos bajorų palikuonys. Jų idėjos nebuvo priimtinos nei lietuviams, nei lenkams. Krajovcai - demokratinė tauta, kurią sudarė lietuviai, lenkai, baltarusiai, žydai. Taip pat pateikė ir plačiau paaiškino keturis M. Zdziechowskio susiejimo su krajovcais aspektus: buvusios LDK žemių ypatybė, jogailaičių valstybingumo atkūrimas, požiūris į nacionalizmą bei požiūris į lenkų kultūros vaidmenį LDK teritorijoje. Baigdamas R. Miknys užsiminė, kad šis mastytojas reikalauja dar gilesnių studijų.

Po sesijų vyko ilgos ir konstruktyvios diskusijos.

Paminėjus visus prof. M. Zdziechowskio nuveiktus darbus ir titulus matyti, kad jis - įtakingas asmuo to meto Vilniaus visuomenėje. Organizatoriai, sumanę šią konferenciją, parodė savo padėką buvusiam Vilniaus universiteto rektoriui.

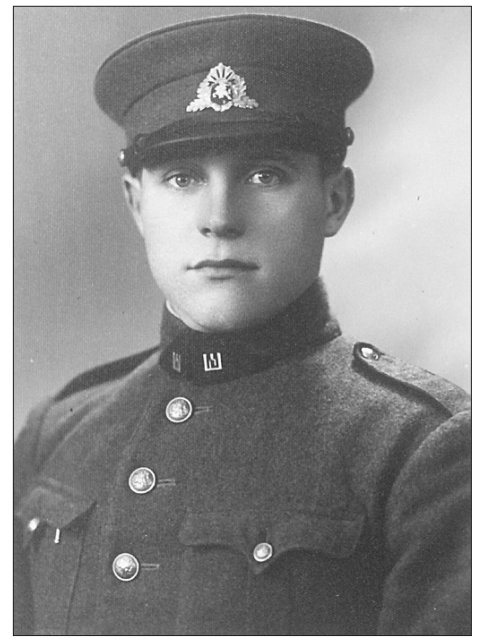
Antrojo pasaulinio karo istorija

Lietuvių policijos 257-asis batalionas

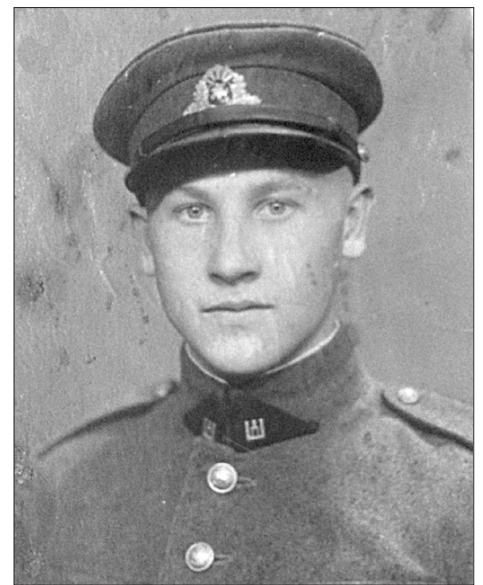
Dr. Arūnas BUBNYS, Vilnius*Tęsinys. Pradžią Nr. 18*

1944 m. gegužės pradžioje 257-asis batalionas gavo įsakymą perduoti saugomą rajoną latvių policijos pulko „Ryga“ batalionui ir persikelti į naują tarnybos vietą – Semeliškes ir Aukštadvarį. Gegužės viduryje batalionas per Lentvarį ir Rūdiškes išvyko į paskirties vietą. Apsaugai ir kovai su partizanais 257-asis batalionas turėjo suorganizuoti du atsparos punktus. Semeliškėse apsistojo bataliono 1-ji ir 4-ji kuopos, pionierių būrys, ryšių būrys ir bataliono štabas su bataliono vadu. Aukštadvaryje įsikūrė bataliono 2-ji ir 3-ji kuopos. Šiam atsparos punktui vadovavo 2-os kuopos vadas. Batalionas šiame rajone išbuvo apie mėnesį laiko (nuo 1944 m. gegužės vidurio iki 1944 m. birželio vidurio), tačiau didesnių susidūrimų su partizanais neturėjo. Tik 1944 m. birželio 6 d. prie Budilių kaimo bataliono kareiviai susidūrė su maždaug 100 žmonių partizanų būriu. Po susišaudymo partizanai pasitraukė į miško gilumą. Batalionas didesnių nuostolių nepatyrė. Yra žinoma, kad prie Rūdiškių žuvo bataliono karys Antanas Vyšniauskas ir dingio be žinios Juozas Tamošaitis.

1944 m. birželio viduryje batalionas gavo užduotį persikelti į Rūdiškių rajoną ir išdėstyti savo padalinius Lieponyse, Žėronyse, Rūdiškėse ir Slabadoje. 2-ji kuopa apsistojo Lieponyse, 3-ji kuopa – Žėronyse, 4-ji kuopa Slabadoje, 1-ji kuopa ir bataliono štabas Rūdiškėse. Didžiausi išbandymai naujoje tarnybos vietoje teko Žėronyse įsikūrusiai 3-jai kuopai. Jau pirmąją naktį kuopą atakavo stambios partizanų pajėgos, bet puolimą pavyko atmušti. Žuvo vienas kuopos karys. Minėtas kaimas buvo pakeliui į Lietuvos gilumą ir trukdė partizanams daryti reidus apsirūpinimo ir kitais tikslais. Kitos bataliono kuopos didesnių susidūrimų su partizanais neturėjo. Rūdiškių rajone batalionas išbuvo iki 1944 m. liepos 3 d. Sovietų kariuomenei veržiantis į Lietuvą, batalionas gavo įsakymą žygiuoti į Kauną. Į Kauną batalionas atvyko pėšiomis liepos 13 d. ir buvo patalpintas Panemunės kareivinėse. Čia taip pat buvo sutelktas 2-sis, 9-sis, 253-sis lietuvių policijos batalionai. Iš jų buvo suformuotas 1-sis lietuvių policijos pulkas (pulko vadas gen. št. plk. lt. Antanas Špokevičius). Po savaitės pulkas buvo perkeltas į šiaurės rytus nuo Kauno, kur įrenginėjo gynybinius įtvirtinimus iki 1944 m. liepos 29 d. Raudonajai armijai priartėjus prie Kauno, 257-asis batalionas kartu su 1-ju policijos pulku buvo perkeltas į Šilavoto rajoną (12 km į vakarus nuo Prienų). 257-asis batalionas gavo įsakymą užimti gynybai Kuishių-Maldabūdžio barą. Liepos 30 d. sovietų tankai prasiveržė tarp

Iš reprezentacinės policijos kuopos gyvenimo

Kauno ir Prienų ir policijos pulkas ėmė trauktis Rytprūsių kryptimi. 257-asis batalionas traukėsi Kauno-Marijampolės plentu Pilviškių kryptimi. Traukimosi metu nuo sovietų šarvuočių puolimo nukentėjo bataliono 4-ji kuopa, tačiau batalionas toliau traukėsi per Pilviškius link Kudirkos Naumiesčio. Pagrindinės bataliono pajėgos Kudirkos Naumiestį pasiekė liepos 30 d. vakare. Viena 257-jo bataliono kuopa (apie 90 karių su dviem sunkiųjų kulkosvaidžių skyriais ir prieštankine patrankėle) vokiečių įsakymu buvo mesta į kautynes Vilkaviškio-K. Naumiesčio plento ruože. Čia ji 1944 m. liepos 31 d. ir rugpjūčio 1 d. dalyvavo atkakliose kautynėse su puolanciais sovietų daliniais, o po to pasitraukė į Kudirkos Naumiestį ir prisijungė prie 257-jo bataliono. Pirmomis rugpjūčio dienomis 257-asis batalionas kartu su kitais 1-jo policijos pulko daliniais pasiekė Tilžę. Čia batalionas, kaip ir kiti pulko batalionai, buvo nuginkluotas. Dalis buvusių bataliono karių buvo apmokyti vokiečių uniformomis ir paskirstyti po įvairius vokiečių inžinerinius dalinius. Čia patekę lietuviai buvo siunčiami statyti įvairius karinius objektus (aerodromus, gynybinius įtvirtinimus) įvairiuose Vokietijos miestuose (Alenšteine, Osterodėje, Potsdame ir kt.). Kita dalis buvusių bataliono karių buvo išsiųsti į Zingsto miestą, vėliau į Drezdeną saugoti aerodromo. 1945 m. balandžio viduryje grupė lietuvių karių pateko į amerikiečių nelaisvę. Dalis Tilžėje nuginkluotų lietuvių policijos batalionų karių (tarp jų ir iš 257-jo bataliono, iš viso apie 500 žmonių) traukiniu buvo išvežti į Vitenbergą. Jie buvo apgyvendinti netoli aerodromo ir apie 10 dienų buvo mokomi rikiuotės ir kitų karinių dalykų, be to, čia buvo varoma smarki pronacinė propaganda. Vėliau lietuviai grupėmis buvo pasiųsti dirbti į aerodromus (Štralzundo, Liubeko ir kt.) dirbti įvairius darbus (remontuoti sugriautus pastatus, sulyginti bombardavimų metu išraustas duobes). Kai kurie šios grupės lietuviai karo pabaigoje pateko į amerikiečių nelaisvę.

Kuopos karininkai

Dezertyrai. Bene pirmas pasišalinimo iš bataliono atvejis buvo užfiksuotas 1943 m. balandžio 10 d. Tuomet iš bataliono dezertyravo grandinis Juozas Janavickas. 1943 m. rugsėjo 22 d. dezertyravo viršila Juozas Marcinkevičius. 1943 m. lapkričio 6 d. iš

bataliono pasišalino jaun. psk. Vincas Gri-gaitis. 1943 m. lapkričio 15 d. iš bataliono dezertyravo eilinis Kazys Baltrušis. 1944 m. vasario 2 d. eilinis Antanas Gardauskas, 1944 m. vasario 21 d. jaun. psk. Vytautas Gedvilas. 1944 m. kovo 8 d. iš bataliono pasišalino grandiniai Juozas Babkauskas ir Anupras Gaidelis. 1944 m. kovo 30 d. dezertyravo jaun. psk. Juozas Kuklieraitis. 1944 m. balandžio 24 d. iš bataliono pasišalino vyr. lt. Mikas Abraitis.

Dalis bataliono karių dezertyravo tuomet, kai batalionas traukėsi iš Kauno į Tilžę. Nemažai karių nenorėjo palikti tėvynės ir savo šeimos, todėl apsisprendė likti Lietuvoje.

Pabaiga

Olštyne – garbės konsulo vadovaujamo konsulato atidarymas ir kultūros renginiai

Lenkijos Varmijos Mozūrų vaivadijos sostinėje Olštyne spalio 28 dieną atidarytas Lietuvos garbės konsulo Henryko Banasiako vadovaujamas konsulas. Tai jau šeštasis Lietuvos konsulas Lenkijoje, vadovaujamas garbės konsulo.

H. Banasiakas yra paskirtas vykdyti konsulinės funkcijas Varmijos Mozūrų konsulinėje apygardoje.

Konsulato atidaryme dalyvavęs Lietuvos ambasadorius Lenkijoje Egidijus Meilūnas pažymėjo Lietuvos konsulato Olštyne atidarymo svarbą Varmijos Mozūrų vaivadijoje.

„Konsulatas padės plėtoti ekonominį, kultūrinį ir mokslinį Lietuvos ir Varmijos Mozūrų vaivadijos bendradarbiavimą“, – sakė ambasadorius E. Meilūnas.

Į konsulato atidarymą susirinkusiems svečiams dainavo Tauragės apskrities moterų choras „Verdenė“.

Olštyno mieste spalio 28 dieną taip pat vyko „Lietuvos diena“, kurios metu Varmijos Mozūrų universitetas ir Lietuvos istorijos institutas pasirašė bendradarbiavimo memorandumą dėl Lietuvos istorijos, etnologijos, lietuvių kalbos, kultūrologijos studijų šiame universitete.

Pasirašymo ceremonijoje dalyvavo Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos sekretorius Giedrius Viliūnas ir Lenkijos aukštojo mokslo ministerijos pasekretorė Grazyna Prawelska-Skrzypek.

Varmijos Mozūrų universiteto humanitarinių mokslų centre buvo atidaryta profesoriaus Alfredo Bumblausko

parengta paroda „Užmirštoji Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė“.

Po parodos atidarymo Lietuvos istorijos instituto direktorius Alvydas Nikžentaitis ir Lietuvos ambasadorius Lenkijoje Egidijus Meilūnas susitiko su universiteto studentais ir diskutavo apie Lietuvos ir Lenkijos santykių istorinę raidą, kultūrinę atmintį, dabarties aktualijas ir ateities galimybes.

Susitikimuose su vaivadijos vadovu Marianu Podziewski ir maršalka Jaceku Protasu aptartos galimybės bendrai vaivadijoje paminėti Lietuvos vardo tūkstantmetį.

Varmijos Mozūrų vaivadijoje, Gižycko mieste, yra vieta, kur, kaip teigia istorikai, buvo nužudytas Šv. Brunonas. Būtent

dėl Šv. Brunono žūties Lietuvos vardas prieš tūkstantį metų tapo žinomas Europoje. Taip pat buvo aptartas pasirengimas Žalgirio mūšio 600 metų jubiliejui. Žalgirio mūšio vieta taip pat yra Varmijos Mozūrų vaivadijoje.

„Lietuvos dienos“ Olštyne renginiuose dalyvavo Tauragės apskritis ir Druskininkų miesto savivaldybė. Tauragės apskrities viršininkė Irena Ričkuvienė atidarė apskrities menininkų „ex libris“ parodą, o Druskininkų savivaldybės mero pavaduotoja Kristina Miškinienė kartu su Lietuvos turizmo informacijos centru Varšuvoje vaivadijos turizmo agentūroms pristatė turizmo galimybes Lietuvoje ir Druskininkuose.

2008-10-29
www.urm.lt

Edukacinė kelionė Rytų Lietuvos mokytojams: dviejų tautų istorija vienija ir tautas, ir žmones

Jolanta VASILEVSKIENĖ,

Vilniaus r. Buivydiškių pradinės mokyklos mokytoja

Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Ščecine

Kunigaikščių rūmai Ščecine

Tęsinys. Pradžią Nr. 20

Turėjome galimybę pasirašyti svečių knygoje greta Lietuvos prezidento Valdo Adamkaus ir Lenkijos prezidento Lecho Kaczynskio pavardžių. Licėjaus mokiniai surengė teatralizuotą vaidinimą. Mūsų delegacijos vadovas Alfonsas Kairys pristatė plačią TMID prie LRV veiklą, Trakų vidurinės mokyklos direktorius Marian Kuzborski apžvelgė Lietuvos švietimo sistemą. Kiekvienas susitikimo dalyvis buvo apdovanotas atminimo dovanomis. Licėjaus direktorės E. Urbaniak teigimu, ypatingai vertinga dovana buvo keturių ugdymo įstaigų, Lietuvoje pavadintų S.

Dariaus ir S. Girėno vardu, kontaktiniai duomenys, įrėminti specialiaje rėmelyje, kurį įteikė Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas A. Kairys.

Po susitikimo licėje, aplankė Myslibužo mieste atidengtą paminklą legendiniams lietuvių lakūnams Steponui Dariui ir Stasiui Girėnui, minint 75-ąsias skrydžio per Atlantą metines. Prie paminklo, kurį sukūrė kaunietis skulptorius Kęstutis Lanauskas, padėjome gėlių. Naujasis paminklas S. Dariui ir S. Girėnui Myslibuže pastatytas lakūnų vardu pavadintame skverelyje, šalia šv. Gertrūdės

Paminklas lakūnams Myslibuže

Ščecino miesto panorama

koplyčios, kurioje, prieš išlydint į Lietuvą, lakūnai buvo pašarvoti.

Ščecine buvome sutikti Lietuvos garbės konsulo Wieslawo Wierzchos. Lankėmės Liaudies muziejuje, kuriame apžiūrėjome ekspozicijas, pristatančias žmonijos istoriją nuo akmens amžiaus iki šių dienų. Buvome maloniai sutikti šv. Jokūbo apaštalo arkikatedroje bazilikoje, klausėmės specialiai mūsų delegacijai skirto vargonų koncerto. Arkikatedros klebonas supažindino su katedros istorija, turėjome galimybę pakilti į katedros bokštą ir pasižvalgyti į miestą iš paukščio skrydžio. Apžiūrėjome paminklinę lentą S. Dariui ir S. Girėnui, neseniai atidengtą katedroje. Klebono patikėjimu, greitai laiku paminklinė lenta bus perkelta į katedroje esančią lietuvišką koplyčią.

Apsilankę Pamaro kunigaikščių pilyje, paklaidžioję po siauras senamiesčio gatveles, pasigrožėję naktiniu Ščecinu patraukėme namų link.

Grįžtant namo laukė Griunvaldas. Laukas, kuriame susitiko tūkstantinės kariuomenės, yra tarp trijų kaimų – Lodvigovo, Stebarko ir Griunvaldo. 1410 m. liepos 15 d. vykęs vienas iš didžiausių viduramžių mūšių, po kurio kryžiuočių ordinas taip ir nebeatsigavo, skirtingose šalyse vadinamas vis kitais vardais. Lietuviai šį mūšį vadina „Žalgirio mūšiu“, lenkai – „Griunvaldo“, o vokiečiai – „Tanenbergo mūšiu“. Visagino Sedulinos vidurinės mokyklos direktorius istorikas Rimantas Petravičius seminario kelionės dalyviams priminė svarbiausius Žalgirio mūšio faktus.

Pedagogai turėjo progą aplankyti muziejų, apžiūrėti Žalgirio mūšio kariuomenių išdėstymo originalią akmeninę schemą. Šalia muziejaus išikūrusiuose kioskeluose gausu mūši menančių suvenyrų. Tarp jų galima rasti ir kryžiuočių riterių ar lenkų raitelius vaizduojančių statulėlių, o Jogailą galima pasirinkti iš kokių aštuonių ar dešimties siūlomų variantų. Tačiau Vytauto, lenkų vadinamo Vitoldu, reikėjo ilgokai paieškoti.

Po kelionės pedagogai dalinosi patirtais išpūdziais, dėkojo Onai Ramanauskienei, Trakų r. Lentvario pradinės mokyklos direktorei už visą kelionę skambėjusias nepaprastai gražias lietuvių liaudies dainas, dėkojo UAB „Šalčininkų autobusų parkui“, maloniai bendravusiems ir kelionės metu besirūpinusiems seminario dalyvių saugumu vairuotojams V. Bandalevičiui ir H. Voisiat, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui prie LRV už puikią galimybę pažinti mūsų šaliai svarbias istorines vietas, už galimybę patirtus išpūdzius perteikti savo mokiniams, ypač dėkojo nuoširdžiam ir ištikimam lietuviško žodžio puoselėtojai, Rytų Lietuvos pedagogų globėjui, Rytų Lietuvos programos poskyrio vedėjui Alfonsui Kairiui, žmogui, kuris Rytų Lietuvos pedagogams yra lyg stebuklingo šulinio svirtis, šulinio, iš kurio jie ir jų mokiniai semiasi žinių seminarų, konferencijų, projektų, renginių, edukacinių išvykų metu.

Pabaiga

Baltų vienybės diena

Eugenijus URBONAS,

Maironiečių draugijos vadovas

Ant Rambyno kalno

Tauragės pilies kieme

Lietuvos maironiečių draugija Baltų vienybės dieną paminėjo Tauragėje ir ant Rambyno kalno. 700 mokinių ir mokytojų (tarp jų gausus mūsų miesto ir rajono maironiečių būrys) suvažiavo iš įvairių Lietuvos miestų ir kaimų, susipažino su kraštu, per kurį beveik 200 metų Kryžiuočių ordinas veržėsi gilyn į Lietuvą senosiomis Varšuvos ir Skalvių žemėmis.

Mirus Motinai, nuoširdžiai užjaučiame Dieveniškų Rožinio Švč. Mergelės Marijos bažnyčios kleboną Domą VALANČIAUSKĄ.

„Vilnijos“ draugija
„Vorutos“ redakcijos darbuotojai

Vėlinės Švenčionių parapijoje

Tikintųjų procesija į Švenčionių miesto kapines

Gražiai pagerbti mirusieji parapijiečiai Švenčionių krašte. Šeštadienį Švenčionių Visų šventųjų bažnyčioje šv. Mišias aukojo šios parapijos klebonas dekanas Vidas Smagurauskas su diakonu Renaldu Kučko. Už savo mirusius gimines ir artimuosius meldėsi gausiai susirinkę švenčioniškiai ir šia proga atvykę čia gimę, bet kitur gyvenantys kraštiečiai.

Klebonas dekanas V. Smagurauskas kvietė aplankyti ir sutvarkyti tėvų, senelių ir kitų artimųjų kapus. Patarė nebūtinai nešti gausybę gėlių, o tik uždegti žvakutę, pagerbti mirusius už jų gerus darbus, mums perduotą gerį. Siūlė pagerbti ir tuos mirusius, kurių kapų niekas nelanko.

Po šv. Mišių diakonas R. Kučko lankėsi Aučynų, Aidukų, Jaciūnų, Šilinių ir Čepukėnų kaimo kapinėse ir kartu su to krašto tikinčiais meldėsi už ten palaidotus katalikus. Diakonas R. Kučko pagyrė parapijiečius už tvarkingus kapus ir gražiai sutvarkytas kapines. Apgailestavo, kad daugelyje kaimų smarkiai sumažėjo arba visiškai nebeliko

gyventojų. Pasak diakono, tokia tendencija labiausiai juntama Švenčionių krašte. O. Veršėkienė taip pat patvirtino, kad Švenčionių krašte daugelis kaimų lėtai miršta. Iš šioje seniūnijoje esančių 122 kaimų, penkiolikoje nelikę nei vieno gyventojų.

Sekmadienį Švenčionių Visų Šventųjų bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios už palaidotus parapijiečius Aidukų, Aučynų, Švenčionių miesto ir kitose parapijos kapinėse. Po šv. Mišių procesija surengta į Švenčionių miesto kapines, kur taip pat tikintieji meldėsi už šiose kapinėse palaidotus mirusiuosius.

Švenčionių seniūnijos seniūno pavaduotoja Onutė Veršėkienė sakė, kad jų seniūnijoje yra septynios veikiančios kapinės. Šių kapinių bendrą teritoriją ir šalia kapinių aplinką pastoviai tvarko seniūnijos kapinių prižiūrėtojai, o kapus – kaimo gyventojai, prieš Vėlines buvo rengiamos talkos.

Kęstutis Petkūnas
Autoriaus nuotr.

Mieli skaitytojai,

„Vorutos“ leidykla parengė spaudai kun. Prano BIELIAUSKO knygą „Vilniaus dienoraštis“ (1915-1919 m.). Maloniai prašome turinčių P. Bieliausko nuotraukų paskolinti arba atsiųsti į „Vorutos“ redakciją. Nuotraukos bus gražintos. Tel. 8 528 55331

Iš anksto dėkojame.

Redakcija

„Voruta“ parduodama

- K110 Vilnius, Geležinkelio g. 16
- K145 Vilnius, Konstitucijos pr. 12
- K190 Vilnius, Gedimino pr. 7
- K200 Vilnius, Gedimino pr. 13
- K26 Vilnius, Sodų g. 22
- K44 Vilnius, J. Lelevelio g. 2
- K45 Vilnius, Gedimino pr. 19
- K48 Vilnius, Gedimino pr. 2
- K5 Vilnius, Sodų g. 22
- K6 Vilnius, Gedimino pr. 44
- K7 Vilnius, Gedimino pr. 31
- K78 Trakai, Vytauto g. 90
- K8 Vilnius, Gynėjų g. 1
- K85 Trakai, Vytauto g. 37
- K9 Grigiškės Kovo 11-osios g. 25a
- K91 Vilnius, Geležinkelio g. 4
- K369 Klaipėda, Taikos pr. 101
- K236 Kaunas, Laisvės al./ Ožėškienės g.
- K466 Panevėžys, Savanorių g. 5
- K558 Šiauliai, Tilžės g. 109
- K436 Marijampolė, Stoties g. 2
- K400 Alytus, Jotvingių g. 10
- K562 Palanga, Vytauto g. 94

Mieli skaitytojai,

Maloniai prašome visus laiškus, straipsnius, fotografijas siųsti el. paštu tokiu adresu
vorutosfondas@voruta.lt
Iš anksto dėkojame

Redakcija

Trakų žemė

Trakų rajono laikraštis
„Trakų žemė“

priima reklamą,
skelbimus, pranešimus,
sveikinimus, užuojautas.

Kreiptis tel./faks.:

8 528 55331

8 528 512 66

mob. 8 605 19302

arba el. paštu
trakuzeme@voruta.lt

voruta@voruta.lt,

Naujoji g. 16, Trakai

Voruta

Visos prekių ženklo teisės saugomos

9 771392 067018

Prenumeratos indeksas 0135

Redakcinė kolegija:

Dr. Arūnas Bubnys, habil. dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, archit. Dainora Juchnevičiūtė – Vaivadienė, dr. Viktoras Jencius, dr. Napoleonas Kitkauskas, dr. Kęstutis Petrulis, Gediminas Paviržis, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, akad. prof. habil. dr. Zigmantas Zinkevičius, Juozas Vercinkevičius (vyriausiasis redaktorius).

© Voruta 2008. Visa medžiaga (rašiniai), pateikta laikraštyje „Voruta“, yra VŠĮ „Vorutos“ fondas (įmonės kodas 181392738) nuosavybė. Laikraštį ar jo straipsnius kopijuoti ir platinti be raštiško sutikimo draudžiama.

© Voruta, 2008. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. Devyniolikieji leidimo metai. Rengėjas (leidėjas) – VŠĮ „Vorutos“ fondas, įmonės kodas 181392738. Direktoriė Aušra Virvičienė. Adresas: Naujoji g. 16, Trakai. Laikraštis išeina kas antrą šeštadienį. Apimtis – 4 sp. l. Rinko ir maketavo „Vorutos“ leidykla. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66, mob. (8 605) 19 302. Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, el. p. redaktorius@voruta.lt. Spausdino AB spaustuvė „Titnagas“, Vasario 16-osios g. 52, Šiauliai. Tiražas 1200 egz.

Ieva Jankutė, Lietuva
Tadas Stomma, JAV
Marija Remienė, JAV
Bronius Saplys, Kanada

Spaudos radijo ir televizijos
rėmimo fondas
Vilniaus krašto lietuvių
sąjunga išėvijoje

Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66. El. paštas: vorutosfondas@voruta.lt, voruta@voruta.lt. Interneto svetainė: <http://www.voruta.lt>

Redakcija: Aleksandras Adamkavičius (vyr. redaktoriaus pavaduotojas), Martynas Buišys, Albina Trečiokienė (buhalterė), Aukšė Kękytė, Birutė Zemaitaitytė, Juozas Vercinkevičius